

MALTA

QORTI TAL-APPELL
(Sede Inferjuri)

ONOR. IMĦALLEF
LAWRENCE MINTOFF

Seduta tat-12 ta' Jannar, 2022

Appell Inferjuri Numru 83/2019 LM

Atlas Insurance PCC Ltd (C 5601) f'isimha proprju u kif surrogata fid-drittijiet tal-assigurata tagħha Klikk Limited abbażi tal-polza tal-assigurazzjoni u tal-ligi u l-istess Klikk Limited (C 30425)
(l-atturi)

vs.

Express Trailers Limited (C 4278)
(il-konvenuti)

Il-Qorti,

Preliminari

1. Dan huwa appell magħmul mis-soċjetà konvenuta **Express Trailers Limited (C 4278)**, [hawnhekk 'il-konvenuta'], minn deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati (Malta) [minn issa 'l quddiem 'l-Ewwel Qorti'], tat-8 ta' April, 2021 [minn issa 'l quddiem 'is-sentenza appellata'], li permezz tagħha l-Ewwel Qorti

ċaħdet l-ewwel eċċezzjoni; laqgħet it-tieni eċċezzjoni tas-soċjetà konvenuta biss safejn jirrigwarda l-applikazzjoni tal-kunċett tal-limitazzjoni tar-responsabbiltà tagħha *ai termini* tal-artikolu 23 tal-Kap. 486, iżda ċaħditha għall-kumplament; u laqgħet it-talba tal-atturi **Atlas Insurance PCC Ltd (C 5601) f'isimha proprju u kif surrogata fid-drittijiet tal-assigurata tagħha Klikk Limited abbażi tal-polza tal-assigurazzjoni u tal-liġi u l-istess Klikk Limited (C 30425)** [hawnhekk 'l-atturi'], bil-konsegwenza li s-soċjetà konvenuta giet ikkundannata tħallas is-somma ta' ħdax-il elf, tliet mija u tlieta u sittin Euro u erba' ċenteżmi (€11,363.04), li minnhom is-somma ta' ħdax-il elf, mitejn u tlieta u erbgħin Euro u erba' ċenteżmi (€11,243.04) għandha titħallas lis-soċjetà Atlas Insurance PCC Limited, filwaqt li s-somma ta' mija u għoxrin Euro (€120) għandha titħallas lis-soċjetà Klikk Limited, bl-impgħax ta' ħamsa fil-mija (5%) mill-5 ta' Lulju, 2018, li hija d-data meta saret is-sejħha bil-miktub fir-rigward ta' din il-pretensjoni. Is-soċjetà konvenuta appellat minn din id-deċiżjoni, filwaqt li l-atturi resqu appell incidentali fir-rigward ta' parti minn din id-deċiżjoni.

Fatti

2. Permezz tar-rikors ipprezentat quddiem l-Ewwel Qorti, l-atturi talbu lill-Qorti tikkundanna lis-soċjetà konvenuta tħallas is-somma ta' ħdax-il elf, tliet mija u tlieta u sittin Euro u erba' ċenteżmi (€11,363.04), li minnhom ħdax-il elf, mitejn u tlieta u erbgħin Euro u erba' ċenteżmi (€11,243.04) huma dovuti lis-soċjetà Atlas Insurance PCC Limited, minħabba nuqqasijiet fil-konsenja ta' merkanzija appartenenti lill-assigurata tagħha, u l-ammont ta' mija u għoxrin

Euro (€120) huma dovuti lis-soċjetà Klikk Limited minħabba l-ħlas tal-excess relattiv. Is-soċjetà attriċi spjegat li s-soċjetà konvenuta kienet inkarigata mit-trasport ta' merkanzija mir-Renju Unit lejn Malta, liema merkanzija waslet Malta fl-14 ta' Mejju, 2018, iżda hekk kif din il-merkanzija bdiet tinħatt fil-*bonded stores* tas-soċjetà konvenuta gie stabbilit li kien hemm xi nuqqasijiet fiha, fosthom *laptops* u basktijiet tal-*laptop* li kienu neqsin u li ma waslux mal-kumpliment tal-merkanzija f'Malta.

Mertu

3. Is-soċjetà konvenuta wiegħbet li hija mhijiex responsabbli għannuqqasijiet fil-konsenja tal-merkanzija in kwistjoni, billi hija adempiet ruħha mal-obbligi kollha tagħha, u għalhekk it-talbiet tas-soċjetà attriċi għandhom jiġu miċħuda bl-ispejjeż. Qalet ukoll li f'każ li l-Qorti ssibha responsabbli għall-ħlas tad-danni, kwalunkwe ammont ta' danni huwa limitat minħabba fil-*limitation of liability*, skont il-kundizzjonijiet tal-garr pattwiti bejn il-partijiet.

4. **Joseph Mangion** in rappreżentanza tas-soċjetà attriċi Atlas Insurance PCC Limited, spjega li s-soċjetà Klikk Limited kienet koperta b'polza tal-assigurazzjoni ma' Atlas Insurance fir-rigward tal-merkanzija li kellha titwassal Malta mis-soċjetà konvenuta, wara li din il-merkanzija tiġi riċevuta mingħand diversi *suppliers* fir-Renju Unit. Qal li dawn il-konsenji kellhom jitwasslu f'*depot* wieħed, u s-soċjetà konvenuta imbagħad kellha tiegħu ħsieb li l-konsenja titwassal Malta. Ix-xhud qal li mal-wasla tal-merkanzija f'Malta, is-soċjetà attriċi giet infurmata li

I-merkanzija li giet ipprovduta minn *supplier* partikolari kellha xi nuqqasijiet, u dan il-fatt għe stabbilit għaliex hekk kif it-*trailer* beda jinħatt fl-imħażen tas-soċjetà konvenuta, mill-ewwel għe stabbilit li l-kaxxi bil-merkanzija kienu għew imbagħbsa u kien hemm xi plastik u kartun imqattgħin.

5. **Clint Cacciattolo**, in rappreżentanza tas-soċjetà Klikk Limited, xehed li l-kumpannija rappreżentata minnu kellha polza tal-assigurazzjoni mas-soċjetà Atlas Insurance. Qal li s-soċjetà konvenuta ta' kull gimgħa kienet tibgħat dokument magħruf bħala *notice of arrival* sabiex tinforma lis-soċjetà attriċi Klikk Limited li l-merkanzija kienet ser tibda tingarr mir-Renju Unit lejn Malta, u wara li l-merkanzija tittieħed fil-*bonded stores* tas-soċjetà konvenuta għewwa Ħal Far, din kienet tiġi kkonsenjata lil Klikk Limited. Qal li l-ħlas tal-ispejjeż tat-traġitt bejn ir-Renju Unit u Malta kien isir lis-soċjetà konvenuta. Żied jgħid li fil-każ ta' *pallet* partikolari li twasslet Malta mis-soċjetà konvenuta, dik li twasslet mingħand il-kumpannija Blue Point Limited, għe nnutat li l-merkanzija ma kinitx ippakkjata kif suppost, iżda kien hemm għadd ta' kaxxi sfużi. Kompla jgħid li sussegwentement għe stabbilit li kien hemm għoxrin *laptop* u tmien basktijiet tal-*laptop* li kienu neqsin minn din il-konsenja. Ix-xhud ippreżenta wkoll dokumentazzjoni u korrispondenza rigward dak li kien għadu kif xehed dwaru.

6. **Kenny Roberts**, impjegat fil-maħżen tas-soċjetà konvenuta għewwa Ħal Far, xehed li meta t-*trailers* bil-merkanzija jaslu Malta, dawn jittieħdu fil-maħżen tal-kumpannija għewwa Ħal Far. Qal li f'dan il-każ speċifiku kien hu li fetaħ is-siġilli u sab li kienu jaqblu mas-siġilli li tpoġġew mill-aġenti tas-soċjetà konvenuta għewwa r-Renju Unit. Qal ukoll li t-*trailer* minn barra ma kienx jidher

kompromess, iżda meta nfetaħ sabu li kien sar xi serq minn ġo fih għaliex kien hemm xi kaxxi maqlubin, miftuħin u mqattgħin, u *r-wrapping* tal-merkanzija kien imqatta'. Qal ukoll li huwa kien informa lis-superjuri tiegħu b'dak li kien sab. Waqt il-kontro-eżami tax-xhud dan spjega li s-sigilli jkunu mal-parti ta' wara *tas-side curtain* tat-*trailer*, u biex jinfetħu l-bibien tat-*trailer* iridu jinqatgħu s-sigilli ta' wara. Qal li hekk kif infetħu l-bibien tat-*trailer*, mill-ewwel ġie stabbilit li kien hemm xogħol mhux f'loku, fis-sens li kien hemm kaxxi miftuħin, oħrajn mgħaffġin, *tape* mqatta', u dawn in-nuqqasijiet instabu fil-merkanzija ta' diversi klijenti mhux tas-soċjetà attriċi biss.

7. **Johann Vella** in rappreżentanza tas-soċjetà konvenuta, fl-*affidavit* tiegħu qal li t-*trailer* in kwistjoni kien wasal Malta fl-14 ta' Mejju, 2018, u minn fuq il-vapur baqa' sejjer dritt fl-imħażen tal-konvenuta ġewwa Ħal Far. Qal ukoll li l-*bond manager* kien ikkonferma li s-sigill fuq il-*container* kien l-istess wieħed li twaħħal mill-agenti barra, u dan is-sigill kien għadu intatt. Qal li t-*trailer* kellu diversi oġġetti ta' merkanzija, u bħala *trailer* kien wieħed li huwa meqjus *standard* fl-industrija, bil-ġnub tal-*canvas* li ma jstgħux jinfetħu jekk ma jinkisrux is-sigilli u jitneħħa l-ħabel ta' mal-ġnub. Ix-xhud qal ukoll li t-*trailer* kien ġie ċċekkjat meta wasal fir-Renju Unit, u kien anki ġie stabbilit li meta dan wasal fil-port ta' Genoa s-sigilli tiegħu kienu għadhom intatti, kif fil-fatt baqgħu meta t-*trailer* wasal Malta. Qal li hekk kif infetaħ it-*trailer* fl-imħażen tal-kumpannija, mill-ewwel irriżulta li kien ġie mbagħbas, u li s-sistema tal-ippakkjar użata kienet kompromessa. Kompla jgħid li l-uniku ħin li fih seta' seħħ dan kollu, kien biss wara li saret il-konsolidazzjoni tal-merkanzija fit-*trailer*, tpoġġew is-sigilli fuqu u t-*trailer* telaq mill-port ta' Genoa abbord il-bastiment. Ix-xhud qal li

rappreżentanti tas-soċjetà konvenuta mill-ewwel ikkomunikaw *max-shipping line* u ressu l-ilmenti tagħhom magħha, u minn hemm saru jafu li kien hemm ilmenti oħra simili. Qal li ġie stabbilit li kien hemm xi individwi li huwa ddeskriva bħala '*highly expert thieves*' li mmiraw għal dan it-*trailer* u rnexxielhom jidhlu fih mingħajr ma jhallu l-ebda traċċi vizibbli ta' dak li kienu għamlu. Komplu jgħid li wara li t-*trailer* ġie spezzjonat fid-dettall, ġie stabbilit li l-ħbula wżati biex jaqflu l-purtieri mal-ġnub tat-*trailer*, kienu ġew mibdula b'materjal speċjali, b'tali mod li dawn baqgħu jidhru intatti. Qal li sadanittant l-att tal-ħallelin li ħadu li riedu minn fuq it-*trailer* u li kellhom il-ħin jerggħu jaqflu l-purtieri, ħa ammont konsiderevoli ta' ħin. Spjega li t-*trailers* jithallew mhux akkumpanjati għal perijodu ta' 36 siegħa, li huwa t-tul tal-vjaġġ fuq il-baħar, u dan il-ħin huwa twil biżżejjed biex operazzjoni bħal din tkun tista' ssir. Qal ukoll li waqt it-tbaħħir is-sewwieqa tat-*trailers* ma jithallewx fil-viċinanzi tal-gverta tal-vapur, u għalhekk is-soċjetà konvenuta m'għandha l-ebda kontroll fuq dak li jseħħ abbord il-bastiment u ma kien hemm xejn li setgħet tagħmel sabiex tipprevjeni s-serqa milli sseħħ. Ix-xhud qal li s-soċjetà Klikk Limited kienet l-unika kumpannija li fittxet lis-soċjetà konvenuta għad-danni, minkejja li s-soċjetà konvenuta ma setgħet tagħmel xejn biex tevita dak li seħħ. Qal li bejn il-partijiet kien hemm xi trattattivi bil-ħsieb li l-kwistjoni tiġi rizzolta b'mod amikevoli, u kien hemm żmien meta s-soċjetà Atlas Insurance kienet aċċettat ħlas fl-ammont ta' €6,198 a saldu tal-pretensjonijiet kollha tagħha, iżda sussegwentement is-soċjetà Atlas Insurance kienet iddeċidiet li tfittex għall-ammont kollu ta' danni sofferti minnha. Waqt il-kontro-eżami tax-xhud dan spjega li s-sigill jitpoġġa fuq it-*trailer* hekk kif dan ikun qiegħed jizbarka, waqt li minn fuq ir-rampa tal-vapur jibda tiela' għal fuq il-moll.

8. Ix-xhud **Noel Ellul**, impjegat mas-soċjetà konvenuta, spjega li fil-15 ta' Mejju, 2018, huwa kien informa lil rappreżentanti tas-soċjetà attriċi Atlas Insurance li t-*trailer* li fuqu nġarret il-merkanzija, kien tgħabba mingħajr *foreign seal*. Qal li sussegwentement lilu kien irrizultalu li l-*foreign seal* kien intatt u għalhekk l-informazzjoni mogħtija minnu originarjament ma kinitx korretta.

9. **Emanuel Portelli**, *general manager* ta' Sullivan Maritime, spjega li l-aġenti tal-vapur li nġarr fuqu t-*trailer* in kwistjoni kienu l-linja tat-tbaħħir Grimaldi. Qal li huwa kellu korrisondenza mal-aġenti tal-vapur, li infurmawh li ma nstabet l-ebda prova li dak li seħħ kellha twieġeb għalih ix-*shipping line*, partikolarment għaliex mill-investigazzjonijiet irrizulta li t-*trailer* kien għadu bis-sigill intatt wara l-garr bil-baħar.

Is-Sentenza Appellata

10. Permezz tad-deċizzjoni mogħtija fit-8 ta' April, 2021, l-Ewwel Qorti ddeċidiet din il-vertenza billi fl-ewwel lok laqgħet l-ewwel eċċezzjoni tas-soċjetà konvenuta; fit-tieni lok laqgħet it-tieni eċċezzjoni tas-soċjetà konvenuta in kwantu biss li laqgħet l-applikazzjoni tal-kuncett tal-limitazzjoni tar-responsabbiltà tagħha, filwaqt li ċaħditha għall-kumplament; u laqgħet it-talba tal-atturi u kkundannat lis-soċjetà konvenuta tħallas is-somma ta' €11,363.04, li minnhom €11,243.04 għandhom jithallsu lis-soċjetà Atlas Insurance PCC Limited u r-rimanti €120 għandhom jithallsu lis-soċjetà Klikk Limited, bl-imgħax ta' 5% b'effett mill-5 ta' Lulju, 2018, u dan wara li għamlet is-segventi konsiderazzjonijiet:

“Ikkunsidrat;

*Illi mill-fatti li joħorġu mill-atti tal-kawża, jirrizulta illi s-soċjetà attriċi Klikk Limited, assigurata taħt polza ta’ assigurazzjoni maħruġa mis-soċjetà attriċi, għamlet claim taħt din il-polza in konnessjoni ma’ nuqqasijiet riskontrati f’konsenja ta’ merkanzija li nġarret mir-Renju Unit lejn Malta mis-soċjetà konvenuta fuq inkarigu tal-istess soċjetà attriċi. Il-kuntratt tal-ġarr konkluz bejnha u dik konvenuta kienet effettivament għall-ġarr lejn Malta u konsenja ta’ merkanzija konsistenti f’computer parts mixtrijin mingħand suppliers differenti ġewwa r-Renju Unit (fn. 2 dok. JM4 u JM5, fol. 26 sa 36), liema kuntratt tal-ġarr tal-merkanzija in kwistjoni sar taħt ir-Regolamenti tal-**Convention on the Contract for International Carriage of Goods by Road (CMR)** li llum hija parti mil-Liġi Maltija permezz tal-Kap. 486 (fn. 3 Att dwar il-Ġarr Stradali Internazzjonali ta’ Merkanzija).*

Din il-merkanzija kienet oriġinarjament konsenjata lill-aġent tas-soċjetà konvenuta ġewwa r-Renju Unit, EUF Group Limited, biex minn hemmhekk dawn il-konsenji nġabru mis-soċjetà konvenuta fil-11 ta’ Mejju, 2018 mingħand l-imsemmi aġent tagħha. Effettivament, il-merkanzija konsenjata minn Bluepoint Corporation Limited lil EUF Group Limited fl-4 ta’ Mejju, 2018 (fn. 4 ara manifest Dok. JM7 u delivery note fol. 38 tergo) (Dok. JM7), kienet fost il-merkanzija li fil-11 ta’ Mejju, 2018 tgħabbiet fit-trailer tas-soċjetà konvenuta, ETM-322 (fn.5 minnufih qabel, l-istess trailer tgħabba b’konsenji oħrajn li nġabru bl-istess mod iżda mingħand aġent ieħor tas-soċjetà konvenuta, DLH Group Limited, ukoll fir-Renju Unit) li nstaq lejn il-port ta’ Genoa.

Mill-provi jirrizulta li t-trailer in kwistjoni li fuqu nġarret il-merkanzija tas-soċjetà attriċi Klikk Limited, huwa wieħed tat-tip ‘curtain-side’ cioè li l-ġnub huma magħmulin minn purtieri tal-kanvass li jinqafu permezz ta’ cable li jgħaddi bħal lazz mat-tul tat-truf b’mod li l-kanvass ma jstax jinfetaħ mingħajr ma jitneħħa l-cable innifsu. Barra minn hekk, jitpogġa wkoll sigill mal-bieb ta’ wara tat-trailer b’mod illi biex jinfetħu l-bibien, dan is-sigill irid jinqata’.

Mill-port ta’ Genoa, it-trailer kontenenti l-merkanzija tas-soċjetà attriċi Klikk Limited tela’ abbord il-bastiment MV Eurocargo Malta u wasal Malta fl-14 ta’ Mejju, 2018 (fn. 6 ara notice of arrival, Dok. JM1, fol. 21) fejn dan l-istess trailer, wara li żbarka mill-bastiment, baqa’ sejjer fil-bonded stores tas-soċjetà konvenuta ġewwa Ħal Far. Hawnhekk meta nfetaħ it-trailer, ġie osservat li wħud mill-pallets ta’ merkanzija kienu mittiefsa. Kwantu għall-pallet partikolari kontenenti l-merkanzija ta’ Bluepoint Corporation Limited (fn. 7 ara invoice a fol. 22 tergo, fol. 23) liema pallet kien shrink-wrapped (fn. 8 ara Dok. JM6 u Dok. JM12, fol. 43) instab illi l-packaging ta’ dan il-

pallet partikolari kien tqatta' kollu bir-riżultat li l-kaxxi individwali kienu sfużi, uħud mill-kaxxi kienu miftuħin u kien hemm ukoll merkanzija nieqsa. Għalkemm kien hemm pallet ieħor ta' kliġenti oħrajn tas-soċjetà konvenuta li wkoll kellu l-packaging ta' barra mqatta', irriżulta li ma kien hemm nieqes l-ebda merkanzija minnu.

Jirriżulta illi mill-pallet destinat għas-soċjetà attriċi Klikk Limited, ix-xogħol nieqes jikkonsisti f'wieħed u għoxrin (21) kompjuter laptop u tmien (8) laptop cases (fn. 9 ara dok. JM8). Is-soċjetà attriċi Atlas Insurance PCC Limited ħallset lill-assigurat tagħha Klikk Limited is-somma ta' €11,243.04 taħt il-polza tal-assigurazzjoni in linea ta' riżarċiment tad-danni, konsistenti fil-prezz tal-merkanzija li nstabet li hija nieqsa. Dan wara li l-assigurat tagħha ħallset is-somma ta' €120 in linea ta' excess payment dovut taħt il-polza. Is-soċjetà attriċi Atlas Insurance PCC Limited giet surrogata fid-drittijiet tal-assigurat tagħha (fn. 10 Dok. JM11) għar-riżarċiment ta' dawn id-danni.

Ikkunsidrat;

Da parti tagħha, is-soċjetà konvenuta tikkontendi illi t-trailer tagħha ETM-322 kontenenti l-merkanzija tas-soċjetà attriċi Klikk Limited, seta' ġie mbagħbas biss waqt it-traġitt fuq il-vapur M.V. Eurocargo Malta li wasal Malta fl-14 ta' Mejju, 2018. Skont is-soċjetà konvenuta, dan it-trailer kien ġie ssiġillat mill-aġent tagħha ġewwa r-Renju Unit b'siġill enumerat ETM-A24874 u meta t-trailer tela' abbord il-vapur kif ukoll meta niżel Malta, dan kien għadu intatt (fn. 11 ara xhieda ta' Emanuel Portelli), bħalma kien għadu intatt ukoll is-siġill li tpoġġa mill-Valletta Gateway Terminal mal-iżbark tat-trailer minn fuq il-bastiment (fn. 12 fol. 114, 115 u xhieda in kontro-eżami ta' Johann Vella, fol. 130 u kontro-eżami ta' Kenny Roberts fol. 133 u 134 u dok. KR1 fol. 141). Barra minn hekk, issostni illi ma ġew riskontrati ebda sinjali vizibbli ta' ħsara esterna fuq it-trailer meta dan infetaħ fil-bonded stores tagħha ġewwa Ħal Far fejn il-merkanzija ttieħdet direttament wara li t-trailer żbarka minn fuq il-vapur. Effettivament, fit-trailer instab li l-merkanzija li ngabret mingħand iż-żewġ aġenti tas-soċjetà konvenuta ġewwa r-Renju Unit (DLH Worldwide Limited u EUR Group Limited), kienet ġiet imbagħbsa.

Is-soċjetà konvenuta sostniet ukoll illi minn spezzjoni li saret fuq it-trailer wara li nħattet il-merkanzija fil-bonded stores tagħha, irriżulta li wieħed mill-cables li jorbot il-kanvass mal-ġnub tat-trailer, kien ġie maqtuġħ b'mod li l-inċirata, għalkemm baqgħet intatta, tista' tinfetaħ. Saħqet ulterjorment illi dan is-serq seta' faċilment twettaq waqt li t-trailer kien abbord il-vapur M.V Eurocargo Malta waqt it-traġitt, għaliex mhux permess li waqt il-vjaġġ ix-xufiera tat-trailers joqogħdu fil-vettura jew fiż-żona riservata għat-trailers (fn. 13 ara fir-rigward, xhieda Emanuel Portelli li għamel referenza għal ISPS Regulations, fol. 118). Hi tiċħad li għandha terfa' xi

responsabbiltà għan-nuqqas tal-merkanzija in kwistjoni u ssostni li l-operazzjoni tal-ġarr twettqet fl-intier tagħha skont il-best industry standards u ma naqset bl-ebda mod mill-obbligi tagħha skont il-kuntratt ta' ġarr.

Ikkunsidrat;

*Illi kif ingħad, m'hemm l-ebda kontestazzjoni dwar il-fatt illi l-ġarr tal-merkanzija in kwistjoni sar taħt ir-regolamenti tal-**Convention on the Contract for International Carriage of Goods by Road** u li l-partijiet qablu li r-relazzjoni ta' bejniethom tigi regolata mill-istess Konvenzjoni (fn. 14 ara fost oħrajn, Dok. JM1, fol. 21, Dok. JM2, fol. 22). Għalhekk, is-soċjetà konvenuta għandha titqies bħala carrier għall-finijiet tal-istess CMR.*

Qabel xejn il-Qorti tqis li għandu jiġi osservat illi mill-korrispondenza skambjata bejn is-soċjetà konvenuta u Sullivan Maritime Limited (fn. 15 bħala aġenti tax-shipping line li topera l-bastiment li ġarr it-trailer tas-soċjetà konvenuta bil-merkanzija in kwistjoni), jirriżulta illi s-soċjetà konvenuta żammet lill-istess Sullivan Maritime Limited responsabbli għas-serq tal-merkanzija. Fir-rigward, issir referenza għall-artikolu 3 CMR li jipprovdi:-

“For the purposes of this Convention the carrier shall be responsible for the acts of omissions of his agents and servants and of any other persons of whose services he makes use for the performance of the carriage, when such agents, servants or other persons are acting within the scope of their employment, as if such acts or omissions were his own.”

Dan l-artikolu jirrifletti prinċipju kardinali fid-dritt ċivili tal-obbligazzjoni, u ċioe, li kontraent ma jistax jiżgicċa mir-responsabbiltà għall-ksur tal-kuntratt billi jallega nuqqas ta' persuna li ġie mqabbad minnu fil-kors tal-eżekuzzjoni tal-kuntratt. Huwa stabbilit f'dan il-każ u ma hemmx kontestazzjoni li effettivament, ir-relazzjoni kuntrattwali kwantu għall-ġarr tal-merkanzija in diżamina, teżisti biss bejn is-soċjetà attriċi Klikk Limited u s-soċjetà konvenuta u ma' hadd iktar, la mal-aġent tax-shipping line u lanqas mal-aġenti fl-esteru appuntati mis-soċjetà konvenuta biex jikkonsenjawlha l-merkanzija destinata għal Malta. Mill-provi jirriżulta li dawn l-entitajiet kienu inkarigati unikament mis-soċjetà konvenuta u konsegwentement hija l-istess soċjetà konvenuta li għandha twieġeb għal kull għemil u omissjoni tagħhom li jsarraf f'telf ikkaġonat lill-klijenti tagħha salv, naturalment, kull dritt ta' rivalsa kontra l-istess aġenti tagħha u persuni oħrajn imqabbdin minnha.

L-Ewwel Eċċezzjoni

Illi permezz tal-ewwel eċċezzjoni minnha sollevata, is-soċjetà konvenuta teċċepixxi li mhijiex responsabbli għan-nuqqasijiet fil-merkanzija in kwistjoni billi hija ottemperat ruħha mal-obbligi kollha tagħha.

Issa l-artikolu 17.1 ta' CMR jipprovdi:-

“1. The carrier shall be liable for the total or partial loss of the goods and for damage thereto occurring between the time when he takes over the goods and the time of delivery, as well as for any delay in delivery.”

*Hu ovvju mid-diċitura ta' dan l-artikolu li l-oneru tal-prova illi t-trasportatur mhuwiex responsabbli għall-ħsara jew telf tal-merkanzija, jinkombi lill-istess trasportatur (fn. 16 ara sentenza **Charles Borg noe vs Francis Vella et noe et**, deċiża mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fil-31 ta' Jannar, 2003). Dan ifisser illi s-soċjetà konvenuta, biex tirnexxi f'din l-eċċezzjoni tagħha, trid tipprova illi n-nuqqasijiet fil-merkanzija seħħew f'waħda miċ-ċirkostanzi prospettati fis-subartikolu (2) tal-artikolu 17 CMR fejn il-Konvenzjoni, bħal kull liġi oħra, taħseb ukoll għall-eżoneru mir-responsabbiltà tat-trasportatur f'każ li t-telf, dannu jew dewmien ikun konsegwenza, inter alia, ta' “circumstances which the carrier could not avoid and the consequences of which he was unable to prevent ...” (fn. 17 fil-każ in diżamina, ma ġiex allegat u f'kull każ ma jirriżulta bl-ebda mod mill-provi illi n-nuqqas tal-merkanzija “was caused by the wrongful act or neglect of the claimant, by the instructions of the claimant given otherwise than as the result of a wrongful act or neglect on the part of the carrier, by inherent vice of the goods ...” – Art.17.2CMR).*

Illi fil-liġi tagħna dawn l-istess kuncetti – ‘force majeure’ u każ fortuwitu – huma kontemplati fl-artikolu 1029 tal-Kodiċi Ċivili li jipprovdi li “kull ħsara li tigri b'aċċident jew b'forza maġġuri, ibatiha, fin-nuqqas ta' dispożizzjoni espressa tal-liġi li tgħid il-kuntrarju, dak illi fuq il-persuna jew il-beni tiegħu tigri l-ħsara.” Għalhekk, dak li għandu jigi mistħarreg mill-Qorti fil-każ in diżamina, huwa jekk l-event dannuż li skont it-trasportatur jinkwadra bħala waħda miċ-ċirkostanzi maħsuba fl-artikolu 17.2 tal-Konvenzjoni, kienx preċedut minn għemil jew ommissjoni kolpuża jew jekk hemmx rabta bejn l-allegat każ fortuwitu u xi għemil, doluż jew kolpuż tal-aġent.

F'dan il-każ, is-soċjetà konvenuta tikkontendi illi l-merkanzija nieqsa mill-pallet destinat lis-soċjetà attriċi Klick Limited, insterqet: dan tistqarru permezz tax-xhieda tad-direttur tagħha Johann Vella li insista wkoll illi s-serq tal-merkanzija ma setax ħlief twettaq waqt it-traġitt bejn Genoa u Malta fuq il-bastiment M.V. Eurocargo Malta. Għalkemm ġie ritenut diversi drabi li “s-serq għandu jkun ekwiparat għal każ fortuwitu

u għalhekk għandu jsofrieb il-proprjetarju tal-oġġett misruq, ancorche ma jkunx hemm xi ħtija ta' min kien depożitarju ta' dak l-oġġett li titfa' l-ħtija fuqu ta' dak il-każ fortuwitu" (fn. 18 ara fost oħrajn **C. Bianco v. Carmelo Ciantar** – Vol. XXXII p. I p. 532; **Giuseppe Lia v. Peter Endrich** – Vol. XLI p. II p. 998), il-fatt innifsu li l-merkanzija nsterqet mhuwiex biżżejjed biex jeħles lit-trasportatur mir-responsabbiltà. Kif jingħad fil-Konvenzjoni u anki fil-ġurisprudenza in materia, jispetta lit-trasportatur il-prova li s-serq sar u li dan l-event dannuż kien mhux biss imprevedibbli, iżda wkoll inevitabbli (fn. 19 ara Kollezz. XXXI p. III p. 168).

Illi huwa paċifiku li l-grad ta' diliġenza rikjesta f'każijiet simili mit-trasportatur hu wieħed gravi tant illi jingħad li jrid jintwera li ċ-ċirkostanzi mhux talli kienu straordinarji talli tant kienu straordinarji li jirrenduha impossibbli lit-trasportatur li jimpedixxi l-event dannuż anke bl-użu tal-ogħla grad ta' diliġenza: "L-essenza tad-difiża hija l-imprevedibilità u l-inevitabilità" (fn. 20 *Farrugia v. Gatt noe, deċiża mill-Qorti tal-Kummerċ, 16.1.1984*).

Il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fis-sentenza tagħha fl-ismijiet **Thomas Smith Insurance Agency Limited noe vs MD Trucking Limited et**, deċiża fit-18 ta' Frar, 2004, irriteniet hekk in materia:-

"Skont il-ġurista Jan Ramburg (*"The Law of Carriage of Goods: Attempts of Harmonization"* – 9 E.T.L. 1974), il-baži ta' responsabbiltà enunċjata fis-CMR mhix eskluża billi dak li jkun aġixxa diliġentement, iżda hemm oneru akbar mixħut fuq it-trasportatur, li jrid jieħu l-mezzi kollha biex jevita kull ħsara jew serq. L-awtur S. Zamara (*'Carrier Liability', Am. J. Of Comp. Law 1975*) jgħid li "the courts have been reluctant to admit as a defense that the carrier has simply not been negligent. Instead, they place a heavy burden on the carrier to show specifically how the unavoidable circumstance caused the loss".

In tema tal-oneru tal-prova inkombenti fuq it-trasportatur a tenur tal-Artikolu 17.2 intqal ukoll:-

"Jikkonsegwi minn dan l-artikolu illi malli l-merkanzija tiġi affidata lit-trasportatur din tgħaddi taħt il-kontroll u l-kustodja tiegħu u hu jsir id-detentur tagħha fl-interess tal-esportatur jew tar-riċevitur. Dan, s'intendi, sal-mument li dak il-kontroll fuq il-merkanzija jgħaddi fuq ir-riċevitur; Biex jiskansa ruħu mir-responsabbiltà għannuqqas jew dannu fil-merkanzija, it-trasportatur jeħtieġu jiddemostra għal konvinciment ta' min irid jiġġudika illi dak in-nuqqas jew dannu seħħ għal xi raġuni mhux imputabbli lilu skont xi waħda mill-eċċezzjonijiet kalendati fis-subinciz (2) tal-istess artikolu 17, u cioè, li dak l-istess telf jew ħsara "was caused by the wrongful act

*or neglect of the claimant, by the instructions of the claimant given otherwise than as a result of its wrongful act or neglect on the part of the carrier, by inherent vice of the goods or through circumstances which the carrier could not avoid and the consequences of which he was unable to prevent.” (fn. 21 Appell Ċivili: **Gasan Mamo Insurance Limited kif surrogata fid-drittijiet tal-assigurata tagħha Krea (Malta) Limited skont il-liġi u l-polza ta’ assikurazzjoni vs Attrans Limited**, deċiż fit-3 ta’ Ottubru, 2008).*

Illi s-soċjetà konvenuta tinsisti li l-merkanzija nsterqet waqt illi t-trailer kien abbord il-bastiment waqt it-traġitt bejn Genoa u Malta u ma setax insteraq f’ebda waqt ieħor tat-trasport bit-trailer mir-Renju Unit sa Malta. Din it-teżi tibbażaha fuq l-asserzjoni illi s-sigill tat-trailer ġie mqiegħed fuq il-bieb ta’ wara tat-trailer mill-aġent EUF Group Limited fir-Renju Unit, kif ukoll dak li tpoġġa mal-iżbark tat-trailer mill-vapur fil-port ġewwa Malta, baqgħu intatti sakemm it-trailer wasal fil-bonded stores tagħha ġewwa Ħal Far. Is-soċjetà konvenuta ssostni li l-uniku mezz li bih seta’ nfetaħ it-trailer kien bil-qtugħ tal-cable li bih jinqaflu l-ġnub tal-kanvas – liema cable hija tgħid li effettivament kien ġie maqtugħ – u billi dan il-cable reġa’ ngħaqqad permezz ta’ materjal speċjali. Għas-soċjetà konvenuta din l-operazzjoni kienet neċessarjament teħtieġ ċertu ħin biex titwettaq, liema ħin kien disponibbli biss waqt it-traġitt fuq il-vapur bejn Genoa u Malta.

Għall-Qorti dan ifisser illi s-soċjetà konvenuta mhijiex qiegħda tikkontesta illi effettivament, il-merkanzija mill-konsenja ta’ Bluepoint Corporation Limited ġiet nieqsa f’waqt meta skont il-Konvenzjoni, ir-responsabbiltà għat-telf jew ħsara fil-merkanzija, kienet tal-istess soċjetà konvenuta. Dan għaliex fil-każ in diżamina, l-obbligi tat-trasportatur taħt il-kuntratt ta’ ġarr in kwistjoni skattaw, b’applikazzjoni tal-Artikolu 17.1, mill-mument tal-konsenja ta’ din il-merkanzija lill-aġent esteru tas-soċjetà konvenuta (EUF Group Limited) fl-4 ta’ Mejju, 2018, sal-mument tal-konsenja tal-istess merkanzija lis-soċjetà attriċi Klikk Limited fl-14 ta’ Mejju, 2018 (fn. 22 skont kif jirrizulta mid-dokument JM2), bil-konsegwenza li kwalsiasi nuqqas jew dannu fl-istess merkanzija li seħħ f’dawn il-parametri temporali, hija esklussivament tat-trasportatur.

Iżda l-Qorti mhijiex konvinta bit-teżi tas-soċjetà konvenuta li s-serq seta’ seħħ biss abbord il-bastiment waqt il-perkors bejn Genoa u Malta u lanqas m’hija konvinta illi s-serq kien wieħed fortuwitu li ma kienx prevedibbli u li ma setax jiġi evitat. Tibda biex tosserva illi l-provi mressqin in sostenn tal-verzjoni tas-soċjetà konvenuta dwar id-dinamika ta’ kif twettqet din is-serqa, huma ferm fjakki u ħlief għax-xhieda ta’ Johann Vella, ma tressqet l-ebda prova oħra biex tissostanzja l-allegazzjoni illi s-serqa

effettivamente twettqet skont kif huwa fisser fl-affidavit tiegħu. Kemm hu hekk, ir-ritratti tal-cable maqtugħ, esebiti mix-xhud, ma ttieħdux bl-isfond tat-trailer ETM-322 u b'hekk il-Qorti ma tħossx li ġie ppruvat sodisfaċentement illi l-cable li jidher fir-ritratt effettivamente jappartjeni lit-trailer in dizamina. Lanqas m'huwa ċar kif dan il-cable kien reġa' tgħaqqad permezz ta' materjal speċjali biex il-purtiera tidher li ma ntmessitx, meta l-istess cable, skont Johann Vella, instab li kien maqtugħ. Inoltre, ma tressqux provi li juru li effettivamente, il-purtiera tat-trailer kienet għadha intatta: per eżempju, ma ġewx esebiti ritratti tat-trailer innifsu u tal-purtieri fl-istat li ddeskriva Johann Vella fl-affidavit tiegħu: "There was no damage to the trailer's curtains."

Imbagħad, kwantu għall-allegazzjoni li l-cable maqtugħ kien reġa' tgħaqqad mill-awturi tas-serqa permezz ta' materjal speċjali, il-Qorti kienet tistenna li jingiebu provi tekniċi in sostenn tat-teżi tagħha illi s-serqa kienet waħda professjonali li biex titwettaq kien jeħtieġ expertise teknika u li l-qtugħ tal-cable sar b'mod illi ma ħalliex traċċi evidenti bil-konsegwenza li s-serqa ma setgħetx tiġi identifikata tempestivament.

Iżda minn dan kollu ma tressqu l-ebda provi u l-Qorti tqis illi anke jekk kellu jiġi aċċettat li s-sigill li tqiegħed fuq il-bieb ta' wara tat-trailer ma kienx mittiefes sija meta t-trailer wasal fil-port ta' Genoa u tela' abbord il-bastiment M.V. Eurocargo Malta u sija wkoll meta t-trailer żbarka fil-port ta' Malta u wasal fil-bonded stores tas-soċjetà konvenuta (fn. 23 Għalkemm hu minnu li fl-email li bagħat Noel Ellul għan-nom tas-soċjetà konvenuta kien hemm indikat illi t-trailer żbarka mill-bastiment "without foreign seal", il-Qorti hi sodisfatta li dan ġie indikat bi żball. Kemm hu hekk, filwaqt li l-istess Noel Ellul ikkoreġa dan l-iżball fl-email meta xehed quddiem il-Qorti, il-fatt li s-sigill kien għadu intatt ġie affermat ukoll minn Emanuel Portelli fix-xhieda tiegħu (fol. 113) kif ukoll minn Dok. KR1 (fol. 141)), u anke jekk kellu jiġi aċċettat li l-aċċess għal ġot-trailer inkiseb bil-qtugħ tal-cable mingħajr ma ntmessu s-sigilli, b'daqshekk ma ġiex eskluż li s-serqa setgħet twettqet fi stadju ieħor tal-ġarr tal-merkanzija, inkluż bejn il-konsenja tal-merkanzija għand l-aġent tas-soċjetà konvenuta fir-Renju Unit u l-wasla tat-trailer fil-port ta' Genoa.

Dan qed jingħad ukoll għaliex jirriżulta illi x-xufier tat-trailer ma nġiebx biex jixhed quddiem il-Qorti. Il-Qorti hija tal-fehma li x-xhieda tax-xufier, bħala l-unika persuna li kienet preżenti matul il-perkors kollu tat-trasport soġġett għall-kuntratt tal-ġarr, kienet sine qua non biex jagħti sostenn lill-ewwel eċċezzjoni tas-soċjetà konvenuta. B'mod partikolari, il-Qorti kienet tistenna li jkollha quddiemha x-xhieda tax-xufier biex ifisser x'mizuri ta' sigurtà ħaddem u adopera meta ġie biex jieqaf bit-trailer matul il-vjaġġ tiegħu bejn ir-Renju Unit u Genoa u biex jikkonvinċi lill-Qorti li ħa l-mizuri kollha

għas-sigurtà tal-merkanzija waqt il-perkors kollu tat-trailer sakemm dan wasal fil-bonded stores tas-soċjetà konvenuta, u li s-serqa ġrat minhabba f'ċirkostanzi illi huwa ma setax jevita.

Madanakollu, il-Qorti ma għandha l-ebda provi quddiemha dwar dak li ġara jew ma ġarax waqt it-trasport tal-merkanzija, il-postijiet fejn ix-xufier waqaf bit-trailer, jekk ipparkjax f'post sikur, jekk raqadx fit-trailer jew ħallihx waħdu f'xi waqt jew ieħor tal-perkors tat-trasport u għal kemm ħin, fost fatti oħrajn relevanti biex jiġi eskluż illi s-serq tal-merkanzija setgħetx seħħet minhabba proprju xi negliġenza jew nuqqasijiet oħra tax-xufier inkarigat mis-soċjetà konvenuta jew tas-soċjetà konvenuta nnifisha, u biex jiġi ppruvat illi l-każ kien wieħed fortuwitu. Biżżejjed jingħad illi l-indikazzjonijiet huma illi t-trailer ma kienx kustodit sewwa għaliex evidentement, minn seraq il-merkanzija destinata għas-soċjetà attriċi kellu biżżejjed ħin biex joqgħod jiftaħ il-pallets u l-kaxxi individwali u jagħżel l-oġġetti mill-kaxex separati ġewwa pallet li kien ukoll shrink-wrapped.

*Kif diġà ngħad, il-fatt innifsu tas-serq mhux biżżejjed biex it-trasportatur jevita l-ħtija, jekk ma jirriżultax ukoll li ntuzat diligenza u prudenza kollha meħtieġa u li ttieħdu l-miżuri kollha adegwati biex jiġi evitat is-serq. Din il-prova, iżda, hija nieqsa fil-każ in dizamina u kwindi ma jistax jiġi stabbilit b'mod konkret x'wassal għas-serqa ta' parti mill-merkanzija, il-mod kif din twettqet jew jekk dan is-serq kienx wieħed fortuwitu (fn. 24 per eżempju, każ ta' hold up ġie ritenut li huwa każ fortuwitu: **Charles Borg noe v. Francis Vella et noe**, supra) o meno.*

*Barra minn hekk, il-Qorti tqis li għandha tagħmel referenza għal dak li ġie ritenut mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fis-sentenza fuq citata, **Thomas Smith Insurance Agency Limited noe vs MD Trucking Limited et**, b'rabta mal-miżuri ta' sikurezza li l-FIATA (International Federation of Freight Forwarders Associations) tkegġeg li jiġu adottati mill-kumpanniji tat-trasport biex jiġu evitati serqiet partikolarment fl-Italja. Fost dawn il-linji gwida nsibu s-segweni rakkomandazzjonijiet biex jiġi evitat serq:-*

"A. MEASURES TAKEN PRIOR TO THE START OF AN INTERNATIONAL ROAD TRANSPORT:

1. An anti-theft device must be installed in the vehicle which must be used even during the shortest absence of the driver from his vehicle.

...

4. To arrange, whenever possible, a CONVOY of 2 to 3 vehicles or have a driving crew of 2 persons ..."

In propositu ta' dawn l-istess miżuri, ġie kostantement ritenut mill-Qrati tagħna illi:-

“... dawn il-miżuri ... [huma] neċessarji biex trasportatur ikun jista’ jipprova jeħles mir-responsabbiltà tant li għandhom jitqiesu bħala sine qua non għal kull vjaġġ, b’dan li n-nuqqas tat-trasportatur li jadopera xi waħda minn dawk il-miżuri, għandha twassal għall-konkluzjoni li t-trasportatur ikun responsabbli għal dak li jiġri. Dan ifisser li dawn il-linji gwida għandhom jiġu segwiti u adoperati f’kull każ ta’ trasport fuq l-art, u n-nuqqas li jiġu adoperati dawk il-miżuri ta’ sigurtà ikun neċessarjament ifisser li l-att tat-terzi ma jkunx jista’ jitqies bħala wieħed “which literally ‘could not’ be avoided by the carrier.”

Ma’ dawn il-miżuri, jew bħala alternattiva, din il-Qorti żżid l-użu ta’ cameras tas-sigurtà li jitwaħħlu mal-vettura bħala deterrent jew li jippermettu s-sorveljanza tat-trailer matul il-vjaġġ kollu fuq il-bastiment ġaladarba, skont is-soċjetà konvenuta, huwa vjetat li x-xufiera jibqgħu fil-vettura jew fiż-żona fejn jiġu pparkeġġjati t-trailers fuq il-vapur. Effettivament, ma ġiex muri illi l-vapur kien armat b’cameras tas-sigurtà fil-post tal-parkeġġ tat-trailers. Wara kolloxx, fil-linji gwida tal-FIATA, fuq ċitanti, saret referenza għal deċiżjoni li rriteniet illi “That the vehicle was left locked up in a customs area was not sufficient evidence of careful securing.” Għall-Qorti, il-fatt illi x-xufiera ma jistgħux joqogħdu għassa mat-trailer waqt it-traġitt bejn Genoa u Malta ma jfissirx li ma setgħux jadoperaw mezzi oħrajn ta’ sorveljanza li evidentement kienu meħtieġa f’dan il-każ, anke minhabba dak li ser jingħad aktar ‘il quddiem. Lanqas il-fatt li jista’ jkun li curtain-sided trailers huma siguri daqs trailers konvenzjonali ma għandu jfisser li t-trasportatur ma jeħtieġu jieħu ebda prekawzjoni oħra biex jassigura li t-trailer ikun mgħasses fejn is-sorveljanza fiżika mhijiex possibbli. Effettivament, f’dan il-każ il-provi li għandha quddiemha l-Qorti juru li l-merkanzija tħalliet ġewwa curtain-sided trailer mingħajr ebda sorveljanza. Għalhekk, ma jistax jingħad li s-serqa, anke jekk verament seħħet fuq il-vapur waqt it-traġitt lejn Malta, kienet waħda imprevedibbli u inevitabbli.

Ikkunsidrat;

*Illi l-Qorti lanqas m’hija konvinta li l-fatt li s-serqa setgħet twettqet fuq il-vapur, kif tinsisti s-soċjetà konvenuta, ifisser illi din kienet ċirkostanza imprevedibbli u inevitabbli. Dan qed jingħad in vista tal-fatt illi s-soċjetà konvenuta fl-email li baġtet lil Sullivan Maritime Limited bħala aġenti tal-bastiment in kwistjoni fil-15 ta’ Mejju, 2018, cioè **l-għada** tal-wasla tal-merkanzija in kwistjoni hawn Malta, aċċennat għall-fatt illi din ix-xorta ta’ serq kien qed jitwettag b’mod frekwenti fuq l-istess bastiment:-*

“As you are aware this is happening very frequently and onboard the same vessel. In this instance and due to the gravity of the damages and pilferages, we will settle

with all our clients and will invoice Sullivan Maritime accordingly.” (fn. 25 enfasi tal-Qorti)

Għall-Qorti dan ifisser illi s-soċjetà konvenuta diġà kienet konxja li kien hemm problema ta' sigurtà fuq dak il-bastiment tant illi mill-email fuq citat, hija fehmet li din ma kinitx l-ewwel darba li seħħ serq ta' merkanzija bit-tħaddim ta' dan il-modus operandi. Hu minnu illi Johann Vella, fl-affidavit tiegħu, qal li huwa kiseb din l-informazzjoni mingħand operaturi oħrajn li jużaw l-istess rotta u l-istess bastiment għall-ġarr tat-trailers tagħhom, sussegwentement għas-serqa in diżamina, iżda l-Qorti tqis illi jekk dan kien fatt diġà magħruf għall-operaturi tat-trasport lokali, multo magis allura jirrizulta l-ħtieġa għall-implimentazzjoni ta' prekawzjonijiet u miżuri adegwati biex jiġi assigurat li l-merkanzija tkun sikura u biex jiġi evitat din ix-xorta ta' serq li jidher li kien prevalenti fuq din ir-rotta. Multo magis mela jirrizulta li din ir-rotta kienet tintuża regolarmet mis-soċjetà konvenuta (fn. 26 ara wkoll xhieda ta' Clint Cacciattolo li xehed li huwa kien juża s-servizzi tas-soċjetà konvenuta għat-trasport tal-merkanzija mir-Renju Unit u x-xogħol kien jasal kull nhar ta' Tnejn – fol. 44, 45. Dan huwa affermat mis-soċjetà konvenuta nnifisha fin-nota ta' sottomissjonijiet tagħha, paġna 4).

Kif rajna, il-prova li s-serq huwa fortuwitu kif maħsub fl-Artikolu 17.2 u illi ttieħdu l-prekawzjonijiet kollha raġonevoli biex jiġi evitat, u li għalhekk, dan kien event imprevedibbli u inevitabli, tispetta esklussivament lit-trasportatur bil-korollarju li, f'każ li ma jiġix ippruvat illi **matul il-perkors kollu tal-ġarr** ġew effettivament adoperati dawn il-miżuri, it-trasportatur ma jistax jinheles mir-responsabbiltà għat-telf jew ħsara fil-merkanzija. Iżda fil-każ in diżamina, ma ngabix prova li dawn il-miżuri ttieħdu jew, fl-aħjar ipotesi għas-soċjetà konvenuta, li dawn ittieħdu **f'kull waqt** tal-ġarr tal-merkanzija għaliex kif stabbilit, it-trailer ma kienx mgħasses kif suppost u ma ntweriex lanqas li kien mgħammar b'mezzi adegwati biex jiġi assigurat il-kustodju sikur tal-merkanzija. Għalhekk, minn eżami tal-fatti, il-Qorti ma tistax tkun konvinta li għat-trasportatur is-serqa in kwistjoni kienet imprevedibbli u inevitabli.

F'dan il-kwadru ta' fatti, rinfaccjata bl-eċċezzjoni tas-soċjetà konvenuta li hija ma naqsitx fl-obbligi tagħha li tosserva l-livell ta' rezza, diliġenza u prudenza rikjesti biex l-event dannuż jista' jitqies bħala wieħed inevitabli u imprevedibbli, il-Qorti ma tistax tikkonkludi serenament illi s-serqa twettqet f'ċirkostanzi li litteralment “ ‘could not’ be avoided by the carrier.”

Għaldaqstant, l-ewwel eċċezzjoni, li għas-suċċess tagħha tesigi l-prova rikjesta mill-Artikolu 17.2 CMR, qed tiġi miċhuda.

It-Tieni Eċċezzjoni

Is-soċjetà konvenuta eċċepiet speċifikament fit-tieni eċċezzjoni tagħha, illi f'każ li jiġi stabbilit ir-responsabbiltà tagħha għan-nuqqasijiet fil-konsenja ta' merkanzija, kwalunkwe ammont ta' danni huwa limitat skont il-kundizzjonijiet pattwiti bejn il-partijiet fit-termini tal-Artikolu 23(3) tal-Konvenzjoni.

Da parti tagħha, l-atturi jirribattu din l-eċċezzjoni billi jisqaru illi l-limitazzjoni maħsuba fil-Konvenzjoni mhijiex applikabbli fil-każ in diżamina għaliex hekk kif prospettat fl-Artikolu 2.1 tal-Konvenzjoni, jirriżulta illi l-ġarr tal-merkanzija in kwistjoni ma sarx permezz ta' traġitt kontnu u mhux interrott bl-istess mezz ta' ġarr.

*Il-Qorti bla tlaqliq tistqarr li ma taqbilx mas-sottomissjoni tal-atturi li l-Artikolu 23.3 CMR mhuwiex applikabbli għall-kuntratt ta' ġarr in diżamina minhabba dak provdut mill-Artikolu 2.1. Tqis illi hemm bizzejjed provi biex juru illi l-**ġarr** tal-merkanzija destinata għas-soċjetà attriċi Klikk Limited ġie effettwat permezz tal-istess mezz ta' trasport ossia t-trailer ETM-322, mill-mument meta din il-merkanzija ġiet stivata ġewwa t-trailer fid-depot tal-aġent tagħha EUF Group Limited fil-11 ta' Meju, 2018 – wara l-konsolidazzjoni mal-konsenja ġia riċevuta mingħand DLH Worldwide Limited – sal-mument tal-wasla tal-merkanzija fil-bonded stores tas-soċjetà konvenuta fejn ġiet rilaxxata lis-soċjetà attriċi Klikk Limited. Ma hemm l-ebda prova li l-merkanzija nġarret permezz ta' mezz tat-trasport ieħor u lanqas ma ntwera illi xi parti mill-merkanzija ġiet skarikata mit-trailer ETM-322 (fn. 27 Inkluż dik il-merkanzija li nġabret mingħand DLH Worldwide Limited fl-10 ta' Meju, 2018 – Dok. 4 (fol.77)), u karikata fuq xi mezz ieħor ta' ġarr f'xi waqt tat-trasport tal-konsenja bejn ir-Renju Unit u Malta. Għalkemm is-soċjetà attriċi, fin-nota ta' sottomissjonijiet tagħha, tagħmel aċċenn għal 'diskrepanzi' fin-numri tas-sigilli u fin-numru tat-trailers, il-Qorti tosserva illi l-istess atturi baqgħu qatt ikkuntrastaw ix-xhieda ta' Johann Vella meta fisser li n-numru ETM-057 huwa effettivament in-numru taż-żiemel abbinat mat-trailer ETM-322 għall-fini tat-trasportaġġ tal-merkanzija mertu ta' dak il-każ (fn. 28 dan wara kollox jirriżulta ppruvat minn Dok. 2, Dok. 4 (Truck No. ETM 057) u Dok. 5 (Vehicle No. ETM 057) esebiti minn Johann Vella).*

Il-Qorti hi tal-fehma illi l-ġarr tal-merkanzija li huwa l-mertu ta' din il-kawża kien ġarr kontinwu u mhux interrott, liema ġarr sar permezz tal-istess mezz ta' trasport, ċioe t-trailer bin-numru ETM-322 u hija sodisfatta li m'hemm xejn fil-provi li jeskludi li dan il-container ġie ssiġillat fid-depot ta' EUF Group Limited bis-siġill numru A24874 skont kif jirriżulta minn Doc.1 u Doc. 2 (fn. 29 anness mal-affidavit ta' Johann Vella, fol. 74 u 75), kif ukoll li l-merkanzija kollha li ġiet karikata fit-trailer – sija dik li ġiet konsenjata mill-aġent DLH Worldwide Limited u sija dik konsenjata sussegwentement mill-aġent

EUF Group Limited – inġarret b’mod kontinwu bl-istess trailer sal-wasla tiegħu fil-bonded stores tas-soċjetà konvenuta ġewwa Hal Far. Għaldaqstant il-Qorti ma tara l-ebda impediment għall-applikazzjoni tar-regola tal-limitazzjoni tar-responsabbiltà invokata mis-soċjetà konvenuta fit-tieni eċċezzjoni tagħha.

L-Artikolu 23.1 jipprovdi:-

“1. When, under the provisions of the Convention, a carrier is liable for compensation in respect of total or partial loss of goods, such compensation shall be calculated by reference to the value of the goods at the place and time at which they were accepted for carriage.”

Dak li għandu jiġi mistharreġ u determinat minn din il-Qorti hu jekk, ġaladarba hija stabbilita l-ħtija tas-soċjetà konvenuta “for the total or partial loss of the goods and for damage thereto occurring between the time when he took over the goods and the time of delivery” (fn. 30 Art.17.1 CMR), is-soċjetà konvenuta ma tistax tavalla ruħha mil-limitazzjoni tar-responsabbiltà tagħha kif maħsub fl-Artikolu 23.1 CMR. Dan l-Artikolu iżda, huwa soġġett għal dak li jipprovdi l-Artikolu 29.1 tal-Konvenzjoni, li jiddisponi hekk:-

“the carrier shall not be entitled to avail himself of the provisions of this chapter which exclude or limit his liability or which shift the burden of proof if the damage was caused by his **wilful misconduct or by such default on his part as**, in accordance with the law of the court or tribunal seised of the case, **is considered as equivalent to wilful misconduct.**” [enfasi tal-Qorti] (fn. 31 L-Artikolu 29.1 imbagħad, jipprovdi:- “The same provision shall apply if the wilful misconduct or default is committed by the agents or servants of the carrier or by any other persons of whose services he makes use for the performance of the carriage, when such agents, servants or other persons are acting within the scope of their employment. Furthermore, in such a case such agents, servants or other persons shall not be entitled to avail themselves, with regard to their personal liability, of the provisions of this chapter referred to in paragraph 1.”

*Il-prinċipji regolanti tal-Artikolu 29 tal-Konvenzjoni ġew imfissrin b’mod ormai paċifiku fil-ġurisprudenza in tema. Jinsab ritenut (fn. 32 **Atlas Insurance Agency Limited noe v. Express Trailers Limited**, Appell Ċivili deċiż 18.5.2005) illi wilful misconduct huwa:-*

“an act is wilful when the person charged had a conscious intent to do or omit during the act from which harm results, or an intentional omission of a manifest duty” (“**Outlook Store Inc. – vs – Cardinal Air Services**”, **New York Civil Court (USA)**,

November 1970, No. 352). ... “To be guilty of wilful misconduct the person concerned must appreciate that he is acting wrongfully, or is wrongfully omitting to act and yet persists in so acting or omitting to act regardless of the consequences, or acts or omits to act with reckless indifference as to what the result must be” (**Horabin – vs – British Overseas Airways Corporation, 1952**)”.

*Hu ġeneralment aċċettat li l-kunċett ta’ wilful misconduct huwa ekwiparabbli mal-fatt doluz li jmur ferm oltre mill-mera negliġenza u traskuraġni: kemm hu hekk jeħtieġ li n-negliġenza tkun waħda grossolana (gross negligence jew culpa lata) u l-prova fir-rigward tispetta unikament lill-atturi f’dan il-każ bħala l-“parti avversa fil-litigazzjoni u mhux mill-vettural imħarrek.” (fn. 33 **Atlas Insurance Agency noe v. Express Trailers Limited, supra**). Dan ifisser illi ma jinkombix fuq is-socjetà konvenuta biex tressaq provi biex teskulpa ruħha.*

*Dan il-kunċett ta’ ‘wilful misconduct’ u t-tifsira tagħha fil-kuntest Malti, ġew mistħarrġa dettaljatament mill-Qorti tal-Appell fis-sentenza **Bowman v. Mizzi noe et**, deċiża fit-28 ta’ Novembru, 2008, fejn waslet għas-segwentni konklużjoni:-*

“Fid-dawl ta’ dak li ntqal sa issa, din il-Qorti jidhrilha li l-kunċett ta’ wilful misconduct jimplika **konsapevolezza ta’ għemil hażin li jmur oltre sempliċi negliġenza jew anke minn negliġenza grassa**. Fil-fehma tal-Qorti jkun hemm “misconduct” meta persuna tagħmel, jew tonqos li tagħmel, xi haġa, bi ksur ta’ xi dmir impost fuqha bil-liġi, jew bi ksur ta’ xi dmir derivanti minn kuntratt magħmul skont il-liġi, billi, fis-sens tal-Artikolu 992 tal-Kodiċi Ċivili, tali kuntratt għandu s-saħħa ta’ liġi għall-partijiet kontraenti.

“Biex ‘misconduct’ bħal din tkun tista’ tikkwalifika bħala ‘wilful’ evidentement huwa rikjest l-element soġġettiv, u cioè l-konsapevolezza mill-volontà tal-persuna li tkun qiegħda hekk taġixxi. Għalhekk fil-ħsieb ta’ din il-Qorti, il-frażi ‘wilful misconduct’ tirreferi għal:

“(1) meta persuna tagħmel, jew tonqos li tagħmel, xi haġa, **b’għarfien sħiħ li hija qiegħda malizjożament tikser xi dmir impost fuqha bil-liġi**, jew

“(2) meta persuna taġixxi ‘recklessly’ jiġifieri bla ebda kont ta’ xejn, iżda bil-konsapevolezza li dak l-aġir tagħha x’aktarx jista’ jikkawża ħsara, iżda hija ma jimportahiex jekk dik il-ħsara ssirx jew le. **F’dan il-każ din il-persuna tkun fi stat ta’ malafede għax hija tkun konxja li qiegħda tieġu riskju li r-raġuni tiddettalha li hija m’għandhiex tieġu**. Huwa proprju f’dan is-sinifikat li l-frażi ‘wilful misconduct’ li tissemma fil-Konvenzjoni tas-CMR għandha tiġi interpretata.” (fn. 34 *Enfasi ta’ din il-Qorti*)

*Adoperati l-prinċipji msemija għall-każ in diżamina, il-Qorti mhijiex sodisfatta illi l-atturi ressqo prova li s-soċjetà konvenuta jew l-aġenti jew addetti tagħha mxew b'wilful misconduct jew b'xi kondotta kolpuża ekwivalenti. Huwa indiskuss, kif ġia stabbilit, illi s-soċjetà konvenuta ma rnexxilhiex turi li ħaddmet il-miżuri ta' sikurezza kollha li kienu raġonevolment meħtieġa biex tikkustodixxi b'mod effettiv il-merkanzija fit-trailer tagħha f'kull stadju tal-ġarr tal-merkanzija. Il-korollarju ta' dan, kif stabbilit ukoll, huwa li l-istess soċjetà konvenuta naqset milli timxi bil-prudenza u diliġenza mistennija fiċ-ċirkostanzi, liema nuqqas indubbjament jirrientra fid-dispost tal-artikolu 17 tal-Konvenzjoni. **Madanakollu, dan ma jfissirx neċessarjament illi n-nuqqas tas-soċjetà konvenuta li turi d-diliġenza meħtieġa huwa talment kolpuż b'mod li jġi riskontrat fih il-wilful misconduct jew negliġenza grossolana maħsub fid-dispost tal-Artikolu 29 tal-istess Konvenzjoni bil-konsegwenza li b'hekk ma jkunx applikabbli l-Artikolu 23 (fn. 35 L-Avukat Dr. Edward Woods noe vs Express Trailers Limited – deċiża mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili, 27.2.2014).***

Kemm hu hekk, il-Qorti tosserva illi l-atturi f'it li xejn ressqo provi li jistgħu jitfgħu dawl fuq xi għemil kolpuż tas-soċjetà konvenuta fil-grad meħtieġ għall-applikazzjoni tal-Artikolu 29 tal-Konvenzjoni u l-provi fir-rigward huma kwazi kompletament ineżistenti. Il-Qorti f'it li xejn għandha riservi biex tikkonkludi illi effettivament ma jirriżulta l-ebda xorta ta' għemil jew imissjoni kolpuża da parti tas-soċjetà konvenuta fil-ġarr tal-merkanzija in diżamina, li tmur lil hinn minn sempliċi nuqqas ta' diliġenza.

Ġaladarba għalhekk, il-Qorti sejra tilqa' t-tieni eċċezzjoni, is-soċjetà konvenuta tista' tipprevalixxi ruħha mil-limitazzjoni ta' responsabbiltà stabbilita fil-Konvenzjoni u konsegwentement il-Qorti trid tgħaddi biex tistabbilixxi dik is-somma li għandha tagħmel tajjeb għaliha l-istess soċjetà konvenuta.

lkkunsidrat;

Skont ir-regoli tal-Konvenzjoni li huma applikabbli fil-komputazzjoni tal-kumpens dovut:-

“1. When, under the provisions of the Convention, a carrier is liable for compensation in respect of total or partial loss of goods, such compensation shall be calculated by reference to the value of the goods at the place and time at which they were accepted for carriage.”

...

3. Compensation shall not however exceed 8.33 units of account per kilogram of gross weight short.”

Filwaqt illi skont is-subinċiż (7):-

“the unit of account mentioned in the Convention is the Special Drawing Right as defined by the International Monetary Fund. The amount mentioned in paragraph 3 of this article shall be converted into the national currency of the State of the value of that currency on the date of the judgment or the date agreed upon by the Parties.”

Fil-każ li għandha quddiemha l-Qorti m’hemmx kontestazzjoni dwar l-ammont tal-merkanzija li effettivament instab li kienet misruqa. Is-soċjetà konvenuta ma tikkontestax lanqas is-somma li tħallset lis-soċjetà attriċi Atlas Insurance PCC Limited lill-assikurat tagħha biex tagħmel tajjeb għat-telf soffert minnha b’riżultat tas-serq tal-merkanzija in kwistjoni.

Mill-provi jirriżulta illi l-prezz globali tal-merkanzija nieqsa mill-konsenja destinata lis-soċjetà attriċi Klikk Limited, huwa fis-somma ta’ €11,243.04 rappreżentanti l-prezz ta’ wieħed u għoxrin laptop u tmien laptop cases (fn. 36 Total ta’ £8,717.13). Dawn l-oġġetti neqsin jinsabu indikati fil-fattura ta’ Blueprint Corporation Limited (fn. 37 Dok. JM2: “short”) fejn jirriżulta wkoll immarkat il-prezz relattiv għal kull oġġett.

Għalkemm jirriżulta illi l-piż totali tal-pallet kontenenti l-konsenja sħiħa mingħand Blueprint Corporation Limited kien ta’ 190 kilogramm (fn. 38 Ara Dok. JM4, Dok. JM7 tergo u Dok. JM8) ma jirriżultax x’kien il-piż totali tal-merkanzija li effettivament kienet nieqsa minn din il-konsenja. Mill-fattura tal-imsemmi supplier jidher illi l-konsenja kien fiha b’kollox sebġha u erbghin (47) kompjuter u tmien laptop cases, fosthom ħames desktops. Minn dawn insterqu 21 laptop u 8 laptop cases.

*Madanakollu, imkien mill-atti ma jirriżulta x’kien il-piż tal-merkanzija misruqa mill-piż totali tal-konsenja ta’ Blueprint Corporation Limited ta’ 190 kg. Il-Qorti tistenna illi din il-prova kellha titressaq minn min kellu interess li tiġi applikata l-formula imfissra fl-Artikolu 23 tal-Konvenzjoni, f’dan il-każ is-soċjetà konvenuta. Ġaladarba l-laptops li nsterqu kienu ta’ ditti differenti u fost il-merkanzija kontenuta fil-pallet in kwistjoni, kien hemm ukoll desktops – li naturalment għandhom piż ferm akbar minn dak ta’ laptop – l-eżerċizzju ta’ determinazzjoni tal-piż mhuwiex wieħed li jispetta lill-Qorti tagħmlu. **Hu ovvju li l-formula stabbilita mill-Artikolu 23 tal-Konvenzjoni tithaddem bl-użu ta’ ċifri preċiżi u mhux ċifri approssimattivi li jiġu likwidati fid-diskrezzjoni tal-Qorti**, wisq inqas meta lanqas ma nġiebet prova tal-piż approssimattiv u ġenerali ta’ kaxxa kontenenti laptop tad-ditti li kienu jinsabu fil-konsenja in kwistjoni. Il-Qorti ma tħossx li huwa komputu tagħha illi tagħmel konġetturi dwar il-piż ta’ kull kaxxa jew oġġett nieqes meta l-prova tal-piż kienet waħda faċilment disponibbli lis-soċjetà konvenuta, liema prova setgħet tingieb anke permezz ta’ stima magħmula minn persuna teknika anke inkarigata ex parte.*

*Il-Qorti hi tal-fehma li fl-assenza ta' indikazzjoni tal-piż ta' kull kaxxa b'laptop ta' kull ditta differenti li ġie misruq minn fost il-merkanzija konsistenti sija f'laptops differenti u sija wkoll ta' desktops, ma għandhiex tagħmel tajjeb hija stess għal dan in-nuqqas tas-soċjetà konvenuta, anke għaliex b'hekk tkun qiegħda potenzjalment tippregudika l-interessi ta' xi waħda jew oħra mill-partijiet. **Il-likwidazzjoni ekwitattiva għandha tiġi applikata mhux meta jkun hemm nuqqas mid-danneġġjat fil-prova tal-likwidazzjoni tad-danni, iżda meta jkun diffiċli li wieħed jistabilixxi preċiżament dak li huwa dovut lilu, f'liema każ il-Qorti tuża s-setgħa diskrezzjonali tagħha sabiex tillikwida somma abbażi ta' eżerċizzju ekwitattiv sabiex tagħmel ġustizzja mal-attur li ma jistax jiġi suffragat ħlief tramite l-opera tal-ekwità.***

Il-principji li jirregolaw l-applikazzjoni tal-istitut ekwitattiv, huma ben paċifiki fil-ġurisprudenza tal-qrati tagħna:

*“Dan id-dritt [ta' rizarċiment tad-dannu] però mhux wieħed awtomatiku jew li din il-Qorti tista' tistabilih ex gratia jew arbitrio boni viri mingħajr kwalsiasi prova ta' telf. Id-dannu jrid jiġi ppruvat kif titlob il-liġi u l-prova tinkombi lil min ikun allegah (fn. 39 **Ferdinand Portelli vs Maria Dolores sive Lola Portelli – deċiża 9 ta' Lulju, 2015**).*

Intqal ukoll:-

*“Indiskutibbilment il-ġudikant ma jistax lanqas f'dawn il-każi jipprexendi mill-fatt illi l-parti istanti mhix eżonerata mid-dmir li tipprovdi dawk l-elementi probatorji u dawk il-fattijiet li hi tkun taf bihom għall-iskop tad-determinazzjoni tat-telf.” (fn. 40 **Margaret Camilleri et v. The Cargo Handling Co. Ltd – deċiża mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fit-13.10.2004**)*

Iżda kif rajna, dan mhuwiex każ fejn kien diffiċli jew impossibbli għas-soċjetà konvenuta li tressaq il-prova tal-piż tal-kaxxi misruqa. Il-Qorti tosserva wkoll, in konkluzjoni, illi s-soċjetà konvenuta naqset ukoll milli tindika, anke fis-sottomissjonijiet finali tagħha, dak li hi tippetendi li hija s-somma dovuta minnha b'applikazzjoni tar-regola tal-limitazzjoni tar-responsabbiltà.

Għaldaqstant, billi hija l-fehma tal-Qorti li hija prekluzja milli tħaddem il-formula għal-limitazzjoni ta' responsabbiltà tas-soċjetà konvenuta, jikkonsegwi li s-soċjetà konvenuta għandha tħallas l-ammont kollu mitlub mill-atturi fir-Rikors promotur in linea ta' danni, cioè s-somma ta' €11,363.04, in kwantu għas-somma ta' €11,243.04 dovuta lis-soċjetà attriċi Atlas Insurance PCC Limited u in kwantu għas-somma ta' €120 lis-soċjetà attriċi Klikk Limited.

DECIDE

Għal dawn il-motivi, il-Qorti taqta' u tiddeciedi li:-

- 1. Tiċhad l-ewwel eċċezzjoni tas-soċjetà konvenuta;**
- 2. Tilqa' t-tieni eċċezzjoni kwantu biss l-applikazzjoni tal-kunċett tal-limitazzjoni ta' responsabbiltà tagħha ai termini tal-Artikolu 23 tal-Kap. 486, iżda tiċhadha għall-kumplament;**
- 3. Tilqa' t-talba tal-atturi u tikkundanna lis-soċjetà konvenuta tħallas is-somma ta' ħdax-il elf, tliet mija u tlieta u sittin Euro u erba' ċenteżmi (€11,363.04); kwantu għas-somma ta' ħdax-il elf mitejn u tlieta u erbgħin Euro u erba' ċenteżmi (€11,243.04) lis-soċjetà attriċi Atlas Insurance PCC Limited u kwantu għas-somma ta' mija u għoxrin Euro (€120) lis-soċjetà attriċi Klikk Limited, għar-raġunijiet imfissrin fir-Rikors promutur u bl-imgħax ta' ħamsa fil-mija (5%) mill-5 ta' Lulju, 2018, id-data tas-sejħa bil-miktub dwar il-pretensjoni (fn. 41 Art. 27 CMR).**

L-ispejjeż jithallsu mis-soċjetà konvenuta.”

L-Appell

11. Is-soċjetà konvenuta ressqet l-appell tagħha mis-sentenza appellata fis-27 ta' April, 2021, fejn talbet lil din il-Qorti sabiex,

“(i) Tħassar u tirrevoka d-deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati datata 8 ta' April, 2021 fl-ismijiet premessi u tilqa' l-ewwel eċċezzjoni tas-soċjetà appellata filwaqt li tiċhad it-talbiet tal-atturi; u

(ii) Fin-nuqqas, tvarja l-istess deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati datata 8 ta' April, 2021 fl-ismijiet premessi billi, filwaqt li tikkonferma dik il-parti tad-deċiżjoni li permezz tagħha l-istess Qorti tal-Maġistrati laqgħet l-applikazzjoni tal-kunċett tal-limitazzjoni tar-responsabbiltà tas-soċjetà konvenuta ai termini tal-Artikolu 23 tal-Kap. 486, tirrevokaha fir-rigward tal-kumplament u tillikwida s-somma dovuta b'danni mis-soċjetà konvenuta lis-soċjetajiet atturi appellati fl-ammont ta' Ewro 1,330 jew somma oħra verjuri ekwivalenti għal 8.33SDR għal kull kilo multiplikata b'190.

Bl-ispejjeż kontra s-soċjetajiet appellati.”

12. Is-soċjetà konvenuta spjegat li hija ħassitha aggravata bid-deċiżjoni tal-Ewwel Qorti, li ċaħdet l-ewwel eċċezzjoni sollevata minnha. Saħqet li hija ma kellhiex tinżamm responsabbli għan-nuqqasijiet fil-merkanzija ttrasportata minnha, għaliex in-nuqqasijiet kienu dovuti għal serqa li hija ġarrbet fit-*trailer* tagħha. Kompliet tgħid li hija ġabet prova li l-uniku post fejn setgħet seħħet din is-serqa kien waqt li t-*trailer* bil-merkanzija kien fuq il-vapur fil-vjaġġ bejn il-port ta' Genoa u Malta, fejn it-*trailer* ma kienx akkumpanjat mis-sewwieq tiegħu, għaliex il-linja tal-vapur li fuqu sar il-ġarr ma tippermettix li s-sewwieqa jibqgħu mat-*trailer* tagħhom, u dan kif inhu stabbilit anki bil-ligijiet internazzjonali li jirregolaw it-trasport bil-baħar. Is-soċjetà konvenuta qalet li anki l-Ewwel Qorti qablet li s-serqa in kwistjoni seħħet wara t-tluq tat-*trailer* mir-Renju Unit, u s-serqa giet skoperta hawn Malta kif infetaħ it-*trailer* u nstabu *pallets* maqlubin, kaxxi miftuħa u sinjali oħra li jindikaw li l-merkanzija nsterqet waqt il-vjaġġ lejn Malta. Is-soċjetà konvenuta qalet li għalhekk l-Ewwel Qorti kienet korretta meta kkonkludiet li l-kuntratt ta' ġarr mertu tal-kawża huwa regolat bil-Konvenzjoni dwar il-Kuntratt ta' Ġarr Internazzjonali Stradali (CMR). Qalet li hija ma taqbilx mal-Ewwel Qorti fejn din tefgħet dubju dwar f'liema stadju seħħet is-serqa, partikolarment għaliex gie ppruvat li l-uniku post fejn it-*trailer* seta' tħalla waħdu kien fuq il-vapur huwa u ġej lejn Malta. Qalet li l-użu ta' *curtain side trailers* huwa mill-aktar komuni fil-kummerċ tal-ġarr tal-merkanzija, u huwa metodu rinomat għas-sigurtà li joffri lill-merkanzija li tkun qiegħda tingarr. Qalet li l-Ewwel Qorti imkien ma kkonkludiet li hija ma messhiex użat dak it-tip ta' *trailer*, imma minkejja dan hija xorta waħda sabet li s-soċjetà konvenuta naqset milli tipprova li s-serqa setgħet giet prevista u evitata. Qalet li minn imkien mill-provi ma jirrizulta li s-soċjetà konvenuta ma ħaditx il-prekawzjonijiet neċessarji

biex tiġi evitata s-serqa, u kienet l-Ewwel Qorti biss li kkonkludiet li l-konvenuta naqset milli tiegħu l-prekawzjonijiet neċessarji. Kompliet tgħid li l-Ewwel Qorti ma setgħetx tikkonsidra fatti li ma rriżultawx mill-provi prodotti mill-partijiet, bħal ma huma n-nuqqas ta' miżuri ta' sigurtà adoperati u li ssemew mill-Ewwel Qorti fil-konsiderazzjonijiet tagħha. Żiedet tgħid li huwa fatt magħruf li kieku kien hemm ħsara evidenti, it-*trailer* lanqas biss kien jithalla jitla' fuq il-vapur, u f'każ li rriżulta li kien hemm imqar xi ħsarat minuri, dawn kienu jirriżultaw mill-*boarding documents*. Qalet li fil-fatt ma ngabet l-ebda prova li l-purtiera tat-*trailer* kienet imqatta'. Is-soċjetà konvenuta qalet li aktar minn hekk, hija m'għandhiex għalfejn tikkonsidra illi l-vapur li għandu proċeduri stretti ta' sigurtà u huwa mgħammar bl-apparat kollu neċessarju biex jaċċerta s-sigurtà tal-vetturi li jgħorr ta' kuljum, seta' jikkostitwixxi ambjent ta' periklu għall-vetturi. Qalet li s-sempliċi fatt li wara li seħħ dan l-incident, hija skopriet li kien hemm istanzi oħra fejn insterqet merkanzija minn *trailers* abbord il-vapur, ma jfissirx li s-soċjetà konvenuta messha ħasbet għal din il-possibilità qabel il-bidu ta' dan it-traġitt partikolari. Is-soċjetà appellanta qalet li ladarba hija ma kellhiex għalfejn taħseb li setgħet isseħħ serqa minn fuq il-vapur, hija ma kellhiex għalfejn tiegħu miżuri straordinarji biex tevita li serqa bħal din isseħħ. Qalet li fil-fatt ma jeżistu l-ebda *standards* jew linji gwida għall-operaturi tat-*trailers* sabiex jittiegħdu miżuri jew prekawzjonijiet ta' sigurtà fuq il-bastimenti li huma ambjenti kkontrollati u siguri. Qalet ukoll li bir-raġunament tal-Ewwel Qorti, kull *trailer* li jkun ġej lejn Malta minn Genoa, li huwa l-port ewlieni minn fejn titlaq il-merkanzija, għandu jiġi ekwipaġġat b'sistemi maħsuba apposta għal serqiet minn fuq il-bastimenti, fejn, għall-kuntrarju, operatur tat-*trailers* għandu jserraħ rasu illi fuq il-vapur m'hemmx periklu ta' serq. Qalet ukoll li għandu jiġi

preżunt li l-ambjent fuq il-vapur huwa wieħed sigur u ma jistax jiġi ekwiparat ma' post ta' parkeġġ x'imkien imwarrab, kif donnha implikat l-Ewwel Qorti.

13. Is-soċjetà konvenuta qalet li s-serqa ma seħħitx minħabba f'xi negliġenza jew tort tagħha, u għandu jirriżulta li hija ħadet il-prekawzjonijiet neċessarji u meqjusa *standard* fin-negozju tal-ġarr tal-merkanzija. Qalet li s-serqa in kwistjoni tant kienet event straordinarju, li kien impossibbli għat-trasportatur li jimpedixxi l-event dannuż anke bl-użu tal-ogħla grad ta' diligenza. Is-soċjetà konvenuta qalet li d-danni sofferti mill-atturi kienu kaġun ta' *'circumstances which the carrier could not avoid and the consequences of which he was unable to prevent'*, u għalhekk hija għandha tiġi skolpata minn kull responsabbiltà *ai termini* tal-Artikolu 17(2) CMR.

14. It-tieni aggravju tas-soċjetà konvenuta huwa dwar il-konklużjoni tal-Ewwel Qorti li, minkejja li japplika l-prinċipju tal-limitazzjoni tad-danni *ai termini* tal-Artikolu 23(3) CMR, il-Qorti ma setgħetx tillikwida dan il-limitu ta' danni u għalhekk eskludiet il-limitazzjoni u ordnat il-ħlas tad-danni reklamati bla limitazzjoni. Is-soċjetà konvenuta qalet li mill-provi kellu jirriżulta li l-piż totali tal-merkanzija kien ta' 190 kilogramma, u għalhekk il-merkanzija misruqa kellha piż inqas minn hekk. Is-soċjetà konvenuta qalet li f'dan ir-rigward, l-Ewwel Qorti messha llikwidat id-danni bħala proporzjon tal-*gross weight* ta' 190 kilogramma, u b'hekk kienet tasal għal cifra ta' danni ferm inqas minn dik li giet stabbilita fid-deċiżjoni appellata. Qalet li huwa għalhekk li f'każ li din il-Qorti tiddeklina milli tirrevoka d-deċiżjoni tal-Ewwel Qorti fl-intier tagħha, din għandha tirrevedi d-deċiżjoni billi, filwaqt li tikkonferma li japplika l-Artikolu

23(3) CMR u l-limitazzjoni tad-danni, tillikwida l-istess danni fl-ammont ta' €1,330 jew somma oħra verjuri ekwivalenti għal 8.33 SDR għal kull kilo multiplikat b'190.

Ir-Risposta tal-Appell

15. Fir-risposta tagħhom l-atturi qalu li s-sentenza mogħtija mill-Ewwel Qorti hija ġusta u għandha tiġi kkonfermata. Qalu li l-ewwel aggravju sollevat mis-soċjetà konvenuta huwa wieħed ġeneriku għall-aħħar, u mill-provi rriżulta bl-aktar mod ampju li s-soċjetà Klikk Limited kienet inkarigat lis-soċjetà konvenuta sabiex tircievi l-merkanzija relattiva fir-Renju Unit u wara tittrasportaha lejn Malta. L-atturi qalu li għaldaqstant, l-obbligi tas-soċjetà konvenuta fil-konfront ta' Klikk Limited kienu jibdew mill-mument li l-inkarigata tagħha kienet tircievi d-diversi konsenji relattivi, sal-mument li dawn jitwasslu għand Klikk Limited. L-atturi qalu li bħala fatt jirriżulta li minkejja li l-EUF Group Limited kienet irċeviet il-merkanzija kollha mingħand il-fornituri rispettivi, fil-mument li s-soċjetà konvenuta ġiet biex tikkonsenja l-merkanzija relattiva lil Klikk Limited, irriżulta li kien hemm 21 *laptop* u 8 basktijiet tal-*laptop* neqsin. L-atturi għamlu riferiment ukoll għall-fatt li mill-provi rriżulta li kien hemm merkanzija ta' terzi li wkoll sfat misruqa. L-atturi għamlu wkoll riferiment għall-*email* li ntbagħtet mis-soċjetà konvenuta, fejn ġie allegat li incidenti simili kienu seħħew drabi oħra. L-atturi qalu li s-soċjetà konvenuta baqgħet ma ressqet l-ebda prova li n-nuqqasijiet in kwistjoni seħħew waqt li t-*trailer* kien abbord il-vapur, u li fi kwalunkwe każ, għall-finijiet ta' dawn il-proċeduri huwa irrilevanti li jintqal li n-nuqqasijiet seħħew waqt it-traġitt, għaliex ir-relazzjoni kontrattwali u ġuridika kienet bejn

L-atturi u s-soċjetà konvenuta u ħadd aktar. L-atturi qalu li huma kienu inkarigaw esklussivament lis-soċjetà konvenuta biex teżegwixxi l-inkarigu tal-ġarr tal-merkanzija, u għalhekk hija s-soċjetà konvenuta li għandha twieġeb għal kwalsiasi nuqqas rizultanti, stante li hija kienet responsabbli għall-merkanzija mill-mument li din twasslet għand l-aġent esteru, sal-mument li din giet ikkonsenjata lil Klikk Limited f'Malta.

16. L-atturi qalu li s-soċjetà konvenuta fl-ebda waqt ma ippruvat li n-nuqqasijiet seħħew waqt li t-*trailer* kien abbord il-bastiment fi triqtu lejn Malta, u l-unika ħaġa li giet stabbilita b'ċertezza hija li l-merkanzija tgħabbiet mingħajr nuqqasijiet mingħand l-aġent fir-Renju Unit. L-atturi għamlu riferiment għal diversi deċiżjonijiet tal-Qrati tagħna fejn intqal li l-*carrier* jibqa' responsabbli għall-merkanzija u għandu jwieġeb direttament għan-nuqqasijiet fiha. L-atturi argumentaw ukoll li bl-istess mod li s-soċjetà konvenuta qiegħda tallega li ħadd mill-impjegati tagħha ma ntebaħ li l-*cable* tal-purtiera tat-*trailer* kien gie manomess jew maqtugħ meta hija ħadet il-pussess tat-*trailer* mingħand ir-rappreżentant tal-vapur, bl-istess mod jista' jingħad li dan il-*cable* gie manomess qabel it-*trailer* ittella' fuq il-vapur. L-atturi qalu wkoll li s-soċjetà konvenuta hija żbaljata meta tgħid li ma taqbilx mal-konkluzjoni tal-Ewwel Qorti li hija messha ħadet diversi prekawzjonijiet kontra s-serq, liema prekawzjonijiet ma ngabet l-ebda prova li ttieħdu. L-atturi qalu li s-soċjetà konvenuta ma ppruvatx li hija kienet użat l-ogħla grad ta' diligenza u li kien impossibbli għaliha li tevita l-event dannuż, u mill-provi jirriżulta li l-mezz tat-trasport magħżul minnha kellu riskji ogħla marbuta mas-serq. Qalu li l-ipotesijiet ivvantati minn Johann Vella fix-xhieda tiegħu, m'huma xejn għajr konġetturi u allegazzjonijiet gratuwiti, u li

f'każ li s-soċjetà konvenuta verament kienet stabbiliet li minn fuq dawn it-tip ta' *containers* kien qiegħed isir serq, din kellha tassigura li tuża *containers* magħluqin minn kullimkien minflok *curtain trailers*. L-atturi qalu wkoll li wieħed mill-vantaġġi tal-*curtain side trailers* huwa li dawn joffru aċċessibilità aktar faċli għall-merkanzija.

17. L-atturi qalu li għaldaqstant l-Ewwel Qorti kienet korretta meta kkonkludiet li l-obbligu tas-soċjetà konvenuta kien li tħares il-merkanzija relattiva, mill-mument li l-aġent esteru irċieva l-merkanzija, sal-mument li fih il-merkanzija twasslet għand Klikk Limited. Žiedu jgħidu li mhux minnu li s-soċjetà konvenuta għamlet dak kollu li setgħet sabiex tevita serqa bħal din, u din naqset milli tuża l-mezzi kollha għad-dispożizzjoni tagħha sabiex tevita li jkun hemm serqa bħal din, u serq minn fuq dan it-tip ta' *trailer* ma jeħtieġ l-ebda ħila partikolari, u l-unika għodda meħtieġa biex tiffacilita serqa bħal din hija l-użu ta' tnalja.

18. L-atturi għamlu riferiment ukoll għat-tieni aggravju tas-soċjetà konvenuta, u qalu li f'każijiet fejn tiġi eċċepita l-limitazzjoni tar-responsabbiltà *ai termini* tal-Konvenzjoni, jinkombi fuq min jagħmel tali allegazzjoni li jgħib l-aħjar provi in sostenn tal-eċċezzjoni tiegħu li dan in-nuqqas seħħ għal raġunijiet inevitabbli. Qalu li ma ngabet l-ebda prova dwar f'liema stadju jew stadji seħħew in-nuqqasijiet, u lanqas ma ngabet prova li dan is-serq kien inevitabbli. Komplet jgħidu li wieħed mill-elementi essenzjali biex tiġi applikata l-limitazzjoni tal-Konvenzjoni huwa li l-garr irid ikun kontinwu, ininterrott u għall-interessa tiegħu, bl-istess mezz ta' garr. Qalu li f'dan il-każ ma kienx hemm

tragitt wieħed kontinwu u ininterrott, mill-mument li r-rappreżentant esteru tas-soċjetà konvenuta rċieva l-merkanzija destinata għal Klikk Limited sal-mument tar-rilaxx tal-merkanzija, u għalhekk dan għandu jfisser li s-soċjetà konvenuta ma tistax tipprevalixxi ruħha mil-limitazzjoni tal-Konvenzjoni. Qalu li fil-fatt kien hemm diversi operazzjonijiet li spezzettaw it-tragitt, mill-mument li fih EUF Group Limited irċeviet il-merkanzija kollha destinata għal Klikk Limited, sal-mument li din il-konsenja giet rilaxxata lil Klikk Limited meta twasslet Malta, u in sostenn ta' dan allegaw li kien hemm divergenzi kemm dwar in-numri tat-*trailers* li ntuzaw, kif ukoll dwar in-numri rispettivi tas-sigilli kkwotati.

19. L-atturi saħqu li hemm element ieħor li trasportatur irid jissodisfa sabiex jipprevalixxi ruħhu mil-limitazzjoni kkontemplata fil-Konvenzjoni, jiġifieri dik li jipprova għas-sodisfazzjon tal-Qorti li n-nuqqasijiet relattivi seħħew għal raġunijiet inevitabbli. Qalu li f'dan il-każ is-soċjetà konvenuta stess irrikonoxxiet li n-nuqqasijiet fil-merkanzija kienu qegħdin iseħħu ripetutament, u minkejja li l-merkanzija in kwistjoni kellha valur sostanzjali, is-soċjetà konvenuta xorta waħda għażlet li tagħmel użu minn *curtain trailer* u mingħajr mezzi ta' sigurtà, liema fatturi jindikaw li t-trasportatur ma ħax il-prekawzjonijiet u l-mizuri meħtieġa biex jevita s-serq. L-atturi għamlu riferiment għal diversi deċiżjonijiet tal-Qrati tagħna fejn gie stabbilit li meta t-trasportatur ikun irċieva merkanzija u konsegwentement jikkonsenjaha b'nuqqasijiet, mingħajr ma jkun jista' jipprova l-kawża ta' tali nuqqas u li dawn in-nuqqasijiet kienu inevitabbli, għandu jfisser li l-limitazzjoni ta' responsabbiltà ma tapplikax għal dawn il-każijiet. Huma qalu li ladarba s-soċjetà konvenuta la kienet f'pożizzjoni li tipprova li n-nuqqasijiet relattivi seħħew konsegwenza ta' sinistru li ma setax

litteralment jiġi evitat, u lanqas ma kienet f'sitwazzjoni fejn setgħet tispjega ċ-ċirkostanzi attwali li wasslu għan-nuqqasijiet, din m'għandhiex tipprevalixxi ruħha la mill-esklużjoni ta' responsabbiltà u lanqas mil-limitazzjoni kkontemplata fil-Konvenzjoni. L-atturi argumentaw li r-raġuni għar-restrizzjonijiet dwar l-applikabilità tal-limitazzjoni ta' responsabbiltà u r-retiċenza ripetuta tal-Qrati tagħna li japplikaw tali limitazzjoni hija ovvja, għaliex li kieku ma jsirx hekk hemm ir-riskju li t-trasportaturi jabbużaw minnha u ma jagħmlux dak kollu possibbli sabiex jevitaw is-serq minn fuq it-*trailers*.

L-Appell Incidentali

20. Flimkien mar-risposta tagħhom għall-appell ewlieni, l-atturi ressqu wkoll appell incidentali, u spjegaw li filwaqt li huma jaqblu mal-parti tas-sentenza fejn ġie deċiż li kellha tiġi miċħuda l-ewwel eċċezzjoni tas-soċjetà konvenuta u dik il-parti tas-sentenza li permezz tagħha ġie deċiż li kellha tiġi milqugħa t-talba tal-atturi u ġie likwidat l-ammont li għandu jitħallas, huma f'assewhom aggravati mill-parti tas-sentenza li permezz tagħha ġiet milqugħa parti mit-tieni eċċezzjoni tas-soċjetà konvenuta, jiġifieri dik il-parti dwar l-applikazzjoni tal-kunċett tal-limitazzjoni tar-responsabbiltà tagħha. L-atturi qalu li fil-fehma tagħhom it-tieni eċċezzjoni kellha tiġi miċħuda kompletament, għalilex fil-każ odjern is-soċjetà konvenuta naqset milli ġgħib provi sabiex turi f'liema stadju jew stadji attwalment seħħew in-nuqqasijiet, u lanqas ma għabet prova li s-serq kien inevitabbli. Huma spekulaw li s-serq seta' seħħ waqt li l-merkanzija kienet għadha mażżuna għand EUF Group Limited, jew waqt it-traġitt ġewwa r-Renju Unit, jew waqt li l-merkanzija setgħet possibilment ġiet mgħobbija fuq *trailer*

ieħor, jew inkella bejn il-wasla tal-merkanzija f' Malta sal-mument li din ittieħdet fil-*bonded stores* tas-soċjetà konvenuta ġewwa Ħal Far. L-atturi qalu li kien hemm 'taħwid' dwar liema sigill tpoġġa originarjament fuq it-*trailer* mir-rappreżentanti tas-soċjetà konvenuta u dak li sussegwentement instab f' Malta, partikolarment meta wieħed mill-uffiċjali tas-soċjetà konvenuta l-ewwel informa lis-soċjetajiet attriċi li t-*trailer* in kwistjoni kien mingħajr *foreign seal*, u sussegwentement qal li din l-informazzjoni kienet żbaljata.

21. L-atturi qalu li wieħed mill-elementi essenzjali sabiex tapplika l-limitazzjoni tal-Konvenzjoni, huwa li l-ġarr irid ikun kontinwu, ininterrott u għall-interrezza tiegħu, bl-istess mezz ta' ġarr. Komplex jgħidu li f'dan il-każ ma kienx hemm traġitt wieħed, kontinwu u ininterrott mill-mument li r-rappreżentant esteru rispettiv tas-soċjetà konvenuta, EUF Group Limited, irċeviet il-merkanzija ta' Klikk Limited, sal-mument tar-rilaxx tal-merkanzija lil Klikk Limited. Qalu li dan kellu jwassal għal sitwazzjoni fejn it-trasportatur, jġififieri s-soċjetà konvenuta, ma setgħetx tipprevalixxi ruħha mil-limitazzjonijiet tal-Konvenzjoni. Spjegaw li f'dan il-każ kien hemm diversi operazzjonijiet li spezzettaw it-traġitt in vista tad-diversi operazzjonijiet ta' karikar, skarikar u magazzinaġġ involuti. Qalu wkoll li l-aċċess għall-merkanzija baqa' dejjem disponibbli mhux biss sakemm EUF Group Limited stivat il-merkanzija ta' Klikk Limited fit-*trailer*, iżda baqa' disponibbli sakemm l-aġent esteru l-ieħor tas-soċjetà konvenuta DLH Worldwide Limited stiva l-merkanzija l-oħra kkonsolidata minnha għan-nom tas-soċjetà konvenuta. L-atturi qalu li d-diskrepanzi fuq imsemmija, inkluż id-diverġenzi fin-numri tat-*trailers* indikati u d-diverġenzi fin-numri tas-sigilli kkwotati, jindikaw li biex ġew miġbura u kkonsolidati l-konsenji taż-żewġ

consolidating agents esteri tas-soċjetà konvenuta, kienu intużaw żewġ *trailers* differenti, u sussegwentement il-merkanzija tqiegħdet fuq *trailer* wieħed.

22. L-atturi qalu li ladarba rriżulta li s-soċjetà konvenuta kienet irċeviet il-merkanzija kollha destinata lil Klikk Limited, hija kienet responsabbli għal din il-merkanzija mill-mument li EUF Group Limited irċevietha, sakemm din għet ikkonsenjata lil Klikk Limited f'Malta. Ingħad ukoll li ladarba s-soċjetà konvenuta ma għabtx prova dwar f'liema stadju jew stadji għet nieqsa l-merkanzija relattiva, u s-soċjetà konvenuta naqset milli tqabba *surveyor* sabiex jagħmel l-investigazzjonijiet u l-konstatazzjonijiet meħtieġa qabel il-merkanzija għet skarikata mit-*trailer*, l-Ewwel Qorti ma setgħetx tikkonkludi li l-inkarigu tas-soċjetà konvenuta kien għe eżegwit permezz ta' traġitt kontinwu u mhux interrott bl-istess mezz ta' garr mill-bidu sal-aħħar, kif titlob il-Konvenzjoni.

23. L-atturi qalu li aspett ieħor li trasportatur irid jissodisfa sabiex jipprevalixxi ruħhu mil-limitazzjoni kontemplata fil-Konvenzjoni, huwa li t-trasportatur irid jipprova għas-sodisfazzjon tal-Qorti li n-nuqqasijiet relattivi seħħew minħabba raġunijiet inevitabbli, u dan skont l-artikolu 17(2) tal-Konvenzjoni. Komplew jgħidu li mix-xhieda ta' Noel Ellul kellu jirriżulta li s-soċjetà konvenuta stess kienet irrikonoxxiet li n-nuqqasijiet fil-merkanzija kienu qegħdin iseħħu ripetutament, u minkejja l-valur sostanzjali tal-merkanzija, is-soċjetà konvenuta xorta waħda għażlet li tagħmel użu minn *curtain trailer* mingħajr ebda forma ta' sigurtà. L-atturi qalu li fis-sistema ġuridika tagħna, il-fatt li t-trasportatur ikun irċieva l-merkanzija kollha u sussegwentement jikkonsenjaha b'nuqqasijiet, mingħajr ma jkun f'qagħda li jispjega l-kawża ta' tali

nuqqasijiet, jew li s-sinistru li wassal għal dawn in-nuqqasijiet kien inevitabbli, neċessarjament ifisser li l-limitazzjoni ta' responsabbiltà mhijiex applikabbli. L-atturi għamlu riferiment għal deċiżjonijiet mogħtija mill-Qrati tagħna, inkluż it-Tribunal għal Talbiet Żgħar u mill-Qorti tal-Maġistrati, fejn intqal li ladarba l-inkarigu tal-ġarr relattiv ingħata lil kumpannija partikolari, il-fatt li t-trasportatur ikun għadda l-inkarigu relattiv jew partijiet minnu lil terzi, bl-ebda mod ma jaffettwa l-obbligi u r-responsabbilitajiet tat-trasportatur inkarigat mis-sid tal-merkanzija, u għalhekk huwa t-trasportatur li għandu jirrispondi għan-nuqqasijiet tagħha, u li jipprova li s-serq li seħħ kien imprevedibbli u inevitabbli, u li huwa għamel minn kollox sabiex jevita tali serq. L-atturi komplew jgħidu li minn dan isegwi li meta t-trasportatur jonqos milli jipprova għas-sodisfazzjon tal-Qorti li l-event dannuż kien mhux biss straordinarju u imprevedibbli, iżda wkoll inevitabbli, it-trasportatur ma jistax jużufuwixxi ruħhu mil-limitazzjoni ta' responsabbiltà. L-atturi qalu li ladarba t-trasportatur ma rnexxilux jipprova li n-nuqqasijiet relattivi seħħew konsegwenza ta' sinistru li litteralment ma setax jiġi evitat, iżda jirrizulta wkoll li t-trasportatur lanqas ma ottempera ruħhu mad-direttivi bażiċi tal-linji gwida internazzjonali, dan għandu jinżamm responsabbli ta' negligenza grossolana fl-operat relattiv, u għalhekk l-Ewwel Qorti kienet korretta meta waslet għall-konklużjoni li ma setgħetx tkun konvinta li għat-trasportatur is-serqa in kwistjoni kienet imprevedibbli u inevitabbli. In vista ta' dan, l-atturi talbu lil din il-Qorti tirrifirma s-sentenza appellata billi tirrevoka l-parti tad-deċiżjoni li permezz tagħha giet milqugħa l-applikazzjoni tal-kuncett tal-limitazzjoni ta' responsabbiltà tal-konvenuta *ai termini* tal-artikolu 23 tal-Kap. 486, u tiddeċiedi li l-limitazzjoni tar-responsabbiltà relattiva mhijiex

applikabbli, bil-konsegwenza li t-tieni eċċezzjoni tas-soċjetà konvenuta għandha tiġi miċhuda *in toto*.

Ir-Risposta għall-Appell Inċidentali

24. Is-soċjetà konvenuta wiegħbet li l-allegazzjonijiet sollevati fl-appell inċidentali m'għandhomx mis-sewwa u għandhom jiġu miċhuda minn din il-Qorti. Is-soċjetà konvenuta qalet li s-CMR tapplika għall-każ odjern u għall-vjaġġ mertu ta' dawn il-proċeduri kemm *ex lege* kif ukoll *ex contractu*, u mid-dokumenti tal-garr esebiti fil-kawża, għandu jirrizulta li l-garr kien qiegħed isir taħt it-termini tas-CMR. Żiedet tgħid li s-CMR tapplika *ex lege* in vista tar-ratifikazzjoni minn Malta tal-istess Konvenzjoni, li llum tiffirma parti mil-liġi Maltija permezz tal-Kap. 486. Is-soċjetà konvenuta qalet li bħala fatt ġie stabbilit li l-merkanzija tgħabbiet fuq it-*trailer* li nstaq mir-Renju Unit sal-port ta' Genoa, u imbagħad it-*trailer* ittella' abbord bastiment li baħħar għal Malta. Is-soċjetà konvenuta għamlet riferiment għax-xhieda ta' Johann Vella, li spjega li l-merkanzija in kwistjoni tgħabbiet fuq it-*trailer* mill-aġent tas-soċjetà konvenuta EUF, tpoġġa sigill fuq it-*trailer*, it-*trailer* instaq għal fuq il-bastiment fil-port ta' Genoa, niżel Malta u mar fil-*bonded stores* ta' Express Trailers ġewwa Hal Far fejn hemmhekk infetħu s-sigilli. Kompliet tgħid li mill-provi jirrizulta b'mod ċar, u ċertament fuq bażi ta' probabbiltà, li s-serqa seħħet waqt li t-*trailer* kien abbord il-vapur fi triqtu lejn Malta, hekk kif is-sigilli fuq it-*trailer* jirrizulta li baqgħu intatti, iżda n-nuqqasijiet fil-merkanzija ġew skoperti hekk kif infetaħ it-*trailer* u nstabu kaxxi maqlubin u kartun u plastik imqattgħin. Is-soċjetà konvenuta qalet li l-propożizzjoni tas-soċjetajiet attriċi li s-serqa setgħet seħħet

qabel, mhijiex kredibbli għaliex kieku ma kienx ikun it-*trailer* sħiħ li gie mgarrab b'dan il-mod. Qalet li t-*trailer* kien fih merkanzija minn żewġ sorsi differenti, u wara li l-merkanzija kollha giet ikkonsolidata, it-*trailer* gie ssiġillat u instaq għal fuq il-vapur. Is-soċjetà konvenuta qalet li din il-Qorti ta' Revizjoni m'għandhiex tiddisturba l-apprezzament tal-provi li sar mill-Ewwel Qorti dwar il-fatt li l-garr tal-merkanzija mertu ta' dawn il-proċeduri kien wieħed kontinwu u mhux interrott.

26. Is-soċjetà konvenuta qalet ukoll li lanqas it-tieni aggravju tal-atturi ma jimmerita li jiġi milqugħ. Qalet li f'dan il-każ, dak li trid tistabilixxi din il-Qorti huwa l-prinċipju li ladarba giet stabbilita r-responsabbiltà tagħha għat-telf tal-oġġetti u għad-danni sofferti mill-atturi, hija tistax tavalla ruħha mil-limitazzjoni ta' responsabbiltà tagħha kif provdut fl-artikolu 23.1 CMR. Is-soċjetà konvenuta għamlet riferiment għall-artikolu 29 tal-Konvenzjoni, fejn jintuza t-terminu '*wilful misconduct*', u qalet li fil-ġurisprudenza tagħna jinsab rassodat li dan it-terminu jirreferi għal att doluż li jmur ferm oltre il-mera negligenza u traskuraġni, iżda jeħtieġ li n-negligenza tkun waħda grossolana, u li l-prova fir-rigward tispetta lill-atturi bħala l-parti avversa fil-litigazzjoni, u għalhekk l-oneru tal-prova ma jinkombix fuqha. Żiedet tgħid b'riferiment għad-deċiżjonijiet tal-Qrati tagħna, li t-terminu '*wilful misconduct*' jirreferi għal sitwazzjoni fejn persuna tagħmel xi ħaġa b'għarfien sħiħ li hija qiegħda malizzjożament tikser xi dmir impost fuqha bil-liġi, jew meta persuna tkun fi stat ta' *malafede* għaliex tkun taf li qiegħda tieħu riskju li r-raġuni tiddettalha li ma messhiex tieħu. Is-soċjetà konvenuta kompliet tgħid li l-ħsieb wara l-prinċipju tal-limitazzjoni tad-danni tal-*carrier*, huwa li l-*carrier* mhuwiex assikuratur tal-merkanzija, u għandu

jkun responsabbli għal għemilu biss sa massimu raġonevoli speċifikat fil-liġi. Qalet ukoll li din il-Qorti għandha toqgħod attenta mill-kliem tal-Konvenzjoni u l-interpretazzjoni li dan għandu jingħata, in kwantu li din il-Qorti għandha tapplika l-interpretazzjoni tal-prinċipju ta' *wilful misconduct* skont il-Konvenzjoni, u mhux tagħti xi tifsira oħra bbażata fuq il-prinċipji tal-liġi Maltija, li jispiċċaw ibiddu għal kollox it-tifsira tal-Konvenzjoni. Is-soċjetà konvenuta qalet li din il-Qorti m'għandhiex tiddisturba l-apprezzament li għamlet l-Ewwel Qorti tal-fatti u l-provi miġjuba, u konsegwentement m'hemm l-ebda raġuni għalfejn għandha tiġi mibdula d-deċiżjoni tal-Ewwel Qorti fejn iddeċidiet li għandu japplika l-artikolu 23(3) tas-CMR.

Konsiderazzjonijiet ta' din il-Qorti

27. Il-Qorti sejra tibda billi tikkonsidra l-aggravji mressqa mis-soċjetà konvenuta fl-appell ewlieni mressaq minnha, u sussegwentement tgħaddi biex tikkonsidra l-aggravju sollevat mis-soċjetajiet attriċi fir-rikors tal-appell inċidentali tagħhom.

L-ewwel aggravju: [iċ-ċaħda tal-ewwel eċċezzjoni]

28. Is-soċjetà konvenuta sostniet li hija ma kellhiex tinzamm responsabbli għan-nuqqasijiet li sofra s-sid tal-merkanzija, għaliex dawn in-nuqqasijiet kienu riżultat ta' serq li seħħ fuq *trailer* tas-soċjetà konvenuta waqt li kien abbord bastiment fi triqtu lejn Malta. Is-soċjetà konvenuta għamlet riferiment għad-diversi provi miġjuba minnha, u sostniet li l-uniku post fejn setgħet insterqet il-

merkanzija kien abbord il-vapur, li permezz tiegħu t-*trailer* in kwistjoni ngab Malta mill-port ta' Genoa, għaliex kien hemmhekk biss li t-*trailer* in kwistjoni tħalla waħdu u ma kienx akkumpanjat mis-sewwieq tiegħu. Mal-wasla tat-*trailer* f'Malta, dan instaq lejn il-*bonded stores* tas-soċjetà konvenuta ġewwa Ħal Far, fejn gie stabbilit li l-merkanzija ma baqgħetx intatta, hekk kif instabu kaxxi miftuħin, u sussegwentement gie stabbilit li minn fuq it-*trailer* kienu nsterqu wieħed u għoxrin *laptop* u tmien basktijiet tal-*laptop*. Is-soċjetà konvenuta sostniet li t-*trailer* użat minnha kien l-aktar mezz sigur li fuqu setgħet tingarr din il-merkanzija. Qalet iżda li hija ma taqbilx mal-konkluzjoni tal-Ewwel Qorti li qalet li din is-serqa setgħet giet prevista u evitata, u li is-soċjetà konvenuta naqset milli tiegħu prekawzjonijiet sabiex tassigura li serq bħal dan ma jseħħx. Is-soċjetà konvenuta argumentat li hija ma kellhiex għalfejn taħseb li l-vapur ma kienx joffri ambjent sigur għall-garr tal-merkanzija trasportata minnha, u għalhekk hija ma kellha għalfejn tiegħu l-ebda mizuri addizzjonali ta' sigurtà.

29. Il-Qorti kkonsidrat il-provi kollha miġjuba fil-kawża, minn fejn jirriżulta li s-soċjetà konvenuta għidiet l-attenzjoni tal-aġenti *tax-shipping line* li din ma kinitx l-ewwel darba li kien hemm serq ta' merkanzija minn fuq it-*trailers* li kienu qegħdin jingarru fuq il-bastimenti tal-Grimaldi. Din il-prova għalhekk ixxejjen għal kollox l-argumentazzjoni tas-soċjetà konvenuta li hija ma kellhiex għalfejn tipprevedi u tipprevjeni dak li seħħ billi ssaħħaħ il-mizuri ta' sigurtà waqt li t-*trailer* kien abbord il-bastiment, għaliex mill-provi jirriżulta li okkorrenzi simili kienu diġà seħħew fil-passat. Huwa minnu li meta wieħed jizen il-bilanċ tal-probabbiltajiet, it-teżi li s-serq seta' seħħ biss abbord hija ferm verosimili,

partikolarment meta wieħed jikkonsidra li kien biss waqt li t-*trailer* kien qiegħed jingarr fuq il-bastiment li dan ma kienx taħt għajnejn is-sewwieq tiegħu. Madanakollu, anki din il-linja ta' argumentazzjoni tas-soċjetà konvenut setgħet tiġi msaħħa bi provi ferm aħjar li setgħu jingiebu minnha, bħal ma kienu jkunu pereżempju estratti tal-*logs* bil-waqfiet li saru bit-*trailer* waqt li dan kien qiegħed jinstaq bejn ir-Renju Unit u l-Italja, ir-raġunijiet għal tali waqfiet, setax kien hemm ħin meta s-sewwieq tat-*trailer* kellu jhalli t-*trailer* waħdu anki għal waqtiet qosra, u provi simili li jisgħu jagħtu stampa ċara tat-traġitt komplut li sar bit-*trailer* mill-ħin meta tgħabbiet il-merkanzija fuqu, sal-ħin meta dan beda jinħatt fil-*bonded stores* tas-soċjetà konvenuta ġewwa Ħal Far. Il-Qorti tqis li quddiem eċċezzjoni bħal din li tressqet mis-soċjetà konvenuta, din kellha l-oneru li tressaq l-aħjar provi li setgħet, partikolarment ix-xhieda tas-sewwieq tat-*trailer* u dettalji aktar ċari dwar il-vjaġġ kompjut.

30. Huwa proprju fid-dawl tal-prova li serq bħal dan ma kienx l-ewwel darba li seħħ, li din il-Qorti ma ssib xejn x'tiċċensura fid-deċiżjoni tal-Ewwel Qorti li s-soċjetà konvenuta messha ppruvat li ħadet prekawzjonijiet permezz ta' mezzi tas-sigurtà li almenu jippermettu li t-*trailer* jiġi sorveljat anki mill-bogħod waqt li s-sewwieq tiegħu ma jkunx viċin tiegħu. Quddiem dan ix-xenarju, il-Qorti trid tesprimi d-dubbi tagħha dwar kemm it-tip ta' *trailer* użat, jiġifieri l-*curtain-side trailer* kien l-aktar tip ta' *trailer* idoneju għall-ġarr ta' merkanzija ta' dan il-valur, partikolarment meta jirriżulta li min wettaq l-att ta' serq seta' jagħmel dan bl-aktar mod faċli u mingħajr ma jhalla traċċi evidenti ta' dak li kien għamel.

31. Il-Qorti hawn tqis li jkun opportun li tagħmel riferiment għad-deċiżjoni fl-ismijiet **Compunet Limited vs. B.A.S. Limited**¹, fejn il-Qorti qalet hekk:

“Illi fir-rigward tal-Italja huwa magħruf li hemmhekk jiġu rrapportati ħafna serqiet tant li fil-1981, il-Federazzjoni Internazzjonali tat-Trasportaturi fuq it-Triq (il-FIATA), ħarġet ‘*notes of guidance*’ biex jiġu evitati serqiet f’dak il-pajjiż. Estratt minn dawn in-noti jgħidu hekk:-

“How can theft be prevented”

A. MEASURES TAKEN PRIOR TO THE START OF AN INTERNATIONAL ROAD TRANSPORT:

- 1. An anti-theft device must be installed in the vehicle which must be used even during the shortest absence of the driver from his vehicle.*
- 2. Engagement of reliable drivers’ who are handed envelopes containing papers likely to be of use to the police in the case of theft. These envelopes must always remain in the possession of the drivers.*
- 3. NEVER TO DIVULGE the nature and value of consignments to strangers.*
- 4. To arrange, whenever possible, a CONVOY of 2 to 3 vehicles or have a driving crew of 2 persons.*

B. DURING THE JOURNEY

- 1. Never give a LIFT to hitchhikers.*
- 2. Whenever the driver notices something out of the ordinary he must stop at a busy place and, if necessary, ring the police.*
- 3. Driver must stop AT GUARDED CAR PARKS, even for short breaks (or else relay on the brotherhood of vehicle drivers during the performance of customs and other formalities). In fact in one case, it was held that a road hauler whose vehicle had been left unguarded for two hours on the customs car park at an Italian border station outside office hours and was stolen, was liable for the theft. The Court decided that the driver did not take adequate safety measures to prevent the theft of the vehicle and could not rely on Art. 17.2 of the CMR. That the vehicle was left locked up in a customs area was not sufficient evidence of careful securing.*
- 4. Driver must never STOP IN A REMOTE AREA.*
- 5. Driver should refrain from travelling alone at night, even on motorways.*

¹ P.A., 30.06.2000.

6. *Driver must be alert in restaurants, coffee houses, etc.*
7. *NO DELIVERY of goods, if possible, after office hours or on Friday evenings."*

Illi hija l-fehma ta' din il-Qorti, anki a bażi tal-ġurisprudenza ċitata li dawn il-linji gwida għandhom jiġu addattati b'mod ġenerali f'kull każ ta' trasport ta' merkanzija fuq l-art. Din il-Qorti tqis dawn il-miżuri bħala neċessarji biex trasportatur ikun jista' jipprova jeħles mir-responsabbiltà tant li għandhom jitqiesu bħala sine qua non għal kull vjaġġ, b'dan li n-nuqqas tat-trasportatur li jadopera xi waħda minn dawk il-miżuri, għandha twassal għall-konklużjoni li t-trasportatur ikun responsabbli għal dak li jiġri. Dan ifisser li dawn il-linji gwida għandhom jiġu segwiti u adoperati f'kull każ ta' trasport fuq l-art, u n-nuqqas li jiġu adoperati dawk il-miżuri ta' sigurtà ikun neċessarjament ifisser li l-att tat-terzi ma jkunx jista' jitqies bħala wieħed *'which literally 'could not' be avoided by the carrier'.*"

32. Il-Qorti tagħmel riferiment ukoll għal dak li jgħid l-awtur M.A. Clarke fil-ktieb tiegħu ***'International Carriage of Goods by Road: CMR' (3rd Ed.)***, fejn l-awtur jagħmel riferiment għal każ ewlieni fl-ismijiet **Sibler vs. Islander Trucking, (1985)**:

"Article 17.2 sets a standard which is somewhere between, on the one hand, a requirement to take every conceivable precaution, however extreme, within the limits of the law, and on the other hand a duty to do no more than act reasonably in accordance with prudent current practice ... Article 17.2 requires the utmost reasonable care compatible with good sense."

33. Applikati dawn il-prinċipji għaċ-ċirkostanzi tal-każ odjern, flimkien ma' prinċipji oħra stabbiliti fil-ġurisprudenza ċitata mill-Ewwel Qorti, li l-Qorti tqis li huma ferm rilevanti, imma li m'hemmx lok li jsir riferiment mill-ġdid għalihom, li wieħed jista' jasal għall-konklużjoni li f'dan il-każ is-soċjetà konvenuta naqset milli tipprova bl-aħjar provi possibbli li hija għamlet dak kollu li setgħet sabiex tipprevjeni l-event dannuż. Is-soċjetà konvenuta kellha l-obbligu li tipprova bl-aktar mod ċar u komplut dak kollu li seħħ waqt il-vjaġġ, b'mod partikolari

f'liema punt tal-vjaġġ seħħet is-serqa, u jekk hija ħaditx il-prekawzjonijiet kollha neċessarji sabiex tassigura li serqa bħal din ma sseħħx. In-nuqqas ta' tali prova tfisser li l-Ewwel Qorti kienet korretta meta kkonkludiet li s-soċjetà konvenuta naqset milli tadopera l-oġġla grad ta' diliġenza sabiex tissalvagwardja l-merkanzija li giet fdata fil-kustodja tagħha, u li konsegwentement hija għandha tinzamm responsabbli għad-danni sofferti mill-atturi. Konsegwentement tqis li l-ewwel aggravju tas-soċjetà konvenuta mhuwiex ġustifikat, u tiċċdu.

It-tieni aggravju: [in-nuqqas ta' likwidazzjoni tal-limitazzjoni tad-dannu]

34. Is-soċjetà konvenuta ssostni li ladarba l-Ewwel Qorti laqgħet parzjalment it-tieni eċċezzjoni tagħha u aċċettat li f'dan il-każ japplika l-prinċipju tal-limitazzjoni tad-danni *ai termini* tal-Artikolu 23(3) CMR, din kellha tikkonsidra wkoll il-fatt li l-piż totali tal-merkanzija li kellha tingarr kien ta' 190 kilogramma, u għalhekk l-oġġetti li nsterqu bilfors li kellhom piż inqas minn hekk. Is-soċjetà konvenuta argumentat li anki li kieku wieħed kellu jikkonsidra li l-piż totali tal-oġġetti li nsterqu kien ta' 190 kilogramma, bit-tħaddim tar-rata tal-kambju attwali ta' 8.33 SDR għall-Euro, 8.33 SDR jammontaw għal €7, u meta wieħed jimmultiplika dan l-ammont b'190 kilogramma, wieħed jasal għaċ-ċifra ta' €1,330. Is-soċjetà konvenuta qalet li dan huwa l-ammont ta' danni li kellu jiġi likwidat mill-Ewwel Qorti, u mhux is-somma li fil-fatt giet likwidata.

35. Jirriżulta li l-likwidazzjoni tad-danni li għamlet l-Ewwel Qorti hija bbażata fuq it-total tad-danni attwalment sofferti mis-soċjetajiet attriċi, stante li kien hemm *excess* fl-ammont ta' €120 li tħallas mis-soċjetà Klikk Limited sabiex

setgħet tinfetaħ il-*claim* mas-soċjetà assiguratrici, u l-bilanċ tal-ammont reklamat li tħallas mis-soċjetà assiguratrici lil Klikk Limited bħala kopertura għat-telf soffert minnha. L-Artikolu 23 tal-Konvenzjoni jistabbilixxi limitazzjoni tad-dannu fil-każ ta' *non-delivery* tal-merkanzija, għalkemm anki din il-limitazzjoni ta' responsabbiltà hija 'limitata' b'dak li jipprovdi l-Artikolu 29 tal-istess Konvenzjoni li ser jiġi ttrattat fid-dettall fil-konsiderazzjonijiet dwar l-appell inċidentali mressaq mill-atturi. F'dan l-istadju l-Qorti qiegħda tillimita ruħha għal dak li jipprovdi l-Artikolu 23(3), li jgħid li fil-każ ta' nuqqasijiet fil-kunsinna, id-danni jiġu kkalkolati fuq il-valur tal-merkanzija, magħduda wkoll il-*carriage charges, Customs duties and other charges incurred in respect of the carriage* sa limitu ta' *8.33 units of account per kilogram of gross weight short*. F'dan il-każ iżda l-unika prova li tressqet quddiem l-Ewwel Qorti kienet li l-piż totali tal-merkanzija li kellu jingarr kien ta' 190 kilogramma, u ma ngabet l-ebda prova dwar kemm kien il-piż tal-merkanzija li attwalment insterqet jew kienet nieqsa mill-konsenja, u għalhekk l-Ewwel Qorti sabet ruħha f'diffikultà dwar kif setgħet issir il-komputazzjoni mitluba mis-soċjetà konvenuta fit-tieni eċċezzjoni tagħha. Jirriżulta wkoll li f'dan il-każ is-soċjetà konvenuta fl-ebda waqt tal-proċeduri ma kkontestat x'kienet il-merkanzija li nstab li kienet insterqet, u lanqas ma kkontestat x'ħallset is-soċjetà assiguratrici lill-assigurata tagħha sabiex tagħmel tajjeb għas-serq soffert. Mill-provi jirriżulta wkoll li d-danni attwalment pretiżi mill-atturi f'dawn il-proċeduri ġie ppruvat li huwa l-prezz totali tal-merkanzija misruqa kif jirriżulta minn waħda mill-fatturi pprezentati. Jirriżulta li l-piż ta' 190 kilogramma li kellu jingarr kien ikopri 47 kompjuer, li minnhom 5 kienu *desktops*, u 8 *laptop cases*. Il-*laptop cases* jirriżulta li nsterqu kollha, filwaqt li minn 47 kompjuer insterqu 21 *laptop*. Il-Qorti hawn ikollha taqbel mal-Ewwel

Qorti li ladarba s-soċjetà konvenuta fl-eċċezzjonijiet tagħha resqet talba għall-applikazzjoni tal-formula kif spjegata fl-Artikolu 23 tal-Konvenzjoni, hija kellha tressaq l-añjar provi possibbli sabiex tiffacilita t-tħaddim ta' din il-formula mill-Ewwel Qorti. Ĉertament li la kien jispetta lill-Ewwel Qorti u lanqas lil din il-Qorti li jagħmlu huma l-indaġini tagħhom dwar dan, u għalhekk dak li qiegħda titlob is-soċjetà konvenuta għandu jiġi miċħud, partikolarment għaliex din il-Qorti tqis li prova bħal din setgħet faċilment tingieb permezz ta' xhieda esperti jew permezz ta' eżercizzju ta' paragun mal-kumpliment tal-oġġetti li ġew ittrasportati. Għaldaqstant tqis li dan l-aggravju mhux mistħoqq, u tiċħdu.

L-Appell Incidentali

36. L-atturi spjegaw li huma ma jaqblux ma' dik il-parti tad-deċiżjoni tal-Ewwel Qorti fejn qalet li f'dan il-każ japplika l-kunċett tal-limitazzjoni ta' responsabbiltà tat-trasportatur, għaliex fil-fehma tagħhom is-soċjetà konvenuta naqset milli turi f'liema stadju jew stadji attwalment seħħew in-nuqqasijiet, u lanqas ma gābet prova li dan is-serq kien inevitabbli. Qalu li kien hemm diversi possibilitajiet u xenarji differenti dwar il-waqtiet meta setgħet seħħet is-serqa, mhux neċessarjament fuq il-bastiment. L-atturi qalu wkoll li wieħed mill-elementi essenzjali sabiex tiġi applikata l-limitazzjoni tal-Konvenzjoni hija li l-garr irid ikun kontinwu, ininterrott u għall-interrezza tiegħu bl-istess mezz ta' garr, xi haġa li f'dan il-każ ma seħħitx. L-atturi sostnew li ladarba ma giex ippruvat li f'dan il-każ kien hemm tragitt wieħed ininterrott mill-bidu sal-añhar, it-trasportatur ma setax jipprevalixxi ruħhu mil-limitazzjoni tal-Konvenzjoni, u dan in vista tad-diversi operazzjonijiet ta' karikar, skarikar u

magazzinagġ involuti fit-trasportazzjoni ta' din il-merkanzija. L-atturi qalu wkoll li hemm aspetti oħra li kellhom iwasslu lill-Ewwel Qorti tikkonkludi li l-limitazzjoni kkontemplata fil-Konvenzjoni ma tapplikax f'dan il-każ, partikolarment il-ħtieġa li t-trasportatur jipprova għas-sodisfazzjon tal-Qorti li n-nuqqasijiet relattivi seħħew minħabba raġunijiet inevitabli u dan skont l-Artikolu 17(2) tal-Konvenzjoni fejn it-trasportatur huwa eżonerat mir-responsabbiltà minħabba ċirkostanzi li huwa ma setax jevita u konsegwenzi li huwa ma setax jipprevjeni. L-atturi għamlu riferiment ukoll għal deċiżjonijiet tal-Qrati tagħna li qalu li t-trasportatur irid jipprova li jkun ħa l-prekawzjonijiet kollha sabiex jevita kull ħsara jew serq, u meta t-trasportatur jikkonsenja l-merkanzija b'nuqqasijiet mingħajr ma juri kif is-sinistru li wassal għal dawn in-nuqqasijiet kien inevitabli, dan ifisser li l-limitazzjoni ta' responsabbiltà ma tapplikax.

37. Il-Qorti, wara li eżaminat il-provi kollha prodotti, tqis li f'dan il-każ ma jistax jingħad li kien hemm xi nuqqas ta' kontinwità jew xi interruzzjoni fil-garr tal-merkanzija mill-mument li kienet fil-kustodja tas-soċjetà konvenuta, jiġifieri wara li dak kollu li ngarr minn EUF Limited u minn DLH Limited ġie konsolidat, sal-mument li din twasslet fil-*bonded stores* tas-soċjetà konvenuta ġewwa Ħal Far. Jirriżulta li l-merkanzija twasslet Malta bl-istess *trailer* li kien telaq mir-Renju Unit, u minkejja li l-vjaġġ sar parti bit-triq u parti bil-baħar, naturalment minħabba li ma setax isir bl-ebda mod ieħor, minn imkien ma jirriżulta li l-merkanzija ġiet skarikata u mgħobbija mill-ġdid f'xi waqt tal-vjaġġ. Għaldaqstant il-Qorti tqis illi mill-provi prodotti jirriżulta li l-merkanzija baqgħet kustodita mis-soċjetà konvenuta f'kull waqt tal-vjaġġ, mingħajr ebda interruzzjonijiet. Ġie

ppruvat ukoll li t-trasportazzjoni tal-merkanzija saret bl-istess mezz ta' trasport, jġifieri bit-*trailer* bin-numru ta' reġistrazzjoni ETM-322, u mkien ma ġie allegat jew ippruvat li l-merkanzija nħattet minn fuq dan it-*trailer* f'xi waqt tal-vjaġġ. Għaldaqstant tqis illi din il-parti tal-appell incidentalment tal-atturi mhijex mistħoqqa, u tiċhadha.

38. Jifdal għalhekk li l-Qorti tikkonsidra jekk f'dan il-każ jistax ikun li l-kunċett tal-limitazzjoni tar-responsabbiltà jiġi dikjarat inapplikabbli minħabba f'dak li jipprovdi l-artikolu 29 CMR, li jgħid illi:

*“the carrier shall not be entitled to avail himself of the provisions of this chapter which exclude or limit his liability or which shift the burden of proof if the damage was caused by his **wilful misconduct or by such default on his part as**, in accordance with the law of the court or tribunal seised of the case, **is considered as equivalent to wilful misconduct.**”²*

Il-Qorti tqis li dan il-kunċett ta' *wilful misconduct* għandu jiġi analizzat fil-kuntest ta' deċiżjonijiet mogħtija mill-Qrati tagħna dwar l-interpretazzjoni tal-kunċett ta' *wilful misconduct* tul is-snin. Hekk pereżempju fid-deċiżjoni tal-Qorti tal-Appell fl-ismijiet **Agius Agricultural Trading Limited vs. Concorde International Freight Forwarders Limited**³, ġie ċċitat dak li kitbu l-awturi **Andrew Messent & David A. Glass** fil-ktieb '**CMR: Contracts for the International Carriage of Goods by Road**', fejn fil-parti li tittratta proprju dan l-artikolu tal-Konvenzjoni jingħad illi:

² Enfasi ta' din il-Qorti.

³ 27.01.2006.

“It would appear that although there is no definite pattern on the matter some European countries tend towards the French view of equating gross negligence with wilful misconduct, at least for the purposes of Art. 29 ... Where however, there is proof that the carrier committed a deliberate breach of contract which augmented the risk, wilful misconduct is likely to be established. The burden of proof is clearly on the plaintiff.

Aktar tard jikkwotaw il-każ Horabin v B.O.A.C. li kien jittratta kliem identiku fil-Warsaw Convention fejn Barry J irritjena li

“... in order to establish wilful misconduct, the plaintiff must satisfy you ... that the person who did the act was doing something wrong, and knew it at the time, and yet did it just the same, or alternatively that the person who did the act did it quite recklessly not caring whether he was doing the right thing or the wrong thing, quite regardless of the effect of what he was doing upon the safety of the aircraft and the passengers for which and for whom he was responsible ... That ... is ... something quite different from negligence or carelessness or errors of judgment or even incompetence, where the wrongful intention is absent ...”.

“What characterises conduct as wilful as opposed to negligent is the state of mind of the defendant. If it results from forgetfulness or genuine mistake, then it will amount to negligence. It will only amount to wilful misconduct where he knows and appreciates that it is wrong conduct, or where such is his disregard for the consequences that his conduct must be characterised as wilful.”

39. Deciżjonijiet oħra tal-Qrati tagħna jikkonfermaw dan il-prinċipju, inkluż deciżjonijiet li ngħataw riċentement. Il-Qorti hija tal-fehma li f’dan il-każ, in vista tal-fatt li kien hemm diġà episodji oħra ta’ serq fl-istess rotta, u l-fatt tan-nuqqas ta’ prova dwar il-prekawzjonijiet li ttieħdu mis-soċjetà konvenuta sabiex jiġu evitati episodji ta’ serq ta’ merkanzija, jindikaw li kien hemm nuqqas ta’ diligenza da parti tas-soċjetà konvenuta, u dan in-nuqqas ċertament li jirrientra fid-dispost tal-artikolu 17 tal-Konvenzjoni. Iżda l-Qorti hija tal-fehma li mill-provi prodotti minn imkien ma jirriżulta li kien hemm negliġenza gratwita ta’ gravità tali li tista’ timplika *wilful misconduct*, u għalhekk qiegħda tagħmel tagħha l-

konklużjonijiet li waslet għalihom l-Ewwel Qorti. Konsegwentement tqis li l-appell incidentali mhuwiex ġustifikat, u tiċċdu.

Decide

Għar-raġunijiet premissi, din il-Qorti qiegħda tiddeċiedi l-appell ewlieni tas-soċjetà konvenuta billi tiċċdu, kif ukoll qiegħda tiċċhad l-aggravji sollevati mill-atturi fl-appell incidentali tagħhom, u b'hekk qiegħda tikkonferma fl-intier tagħha s-sentenza mogħtija mill-Ewwel Qorti.

L-ispejjeż tal-proċeduri quddiem l-Ewwel Qorti għandhom jibqgħu kif deċiżi, filwaqt li l-ispejjeż tal-appell ewlieni għandhom jithallsu mis-soċjetà konvenuta, u l-ispejjeż tal-appell incidentali għandhom jithallsu mis-soċjetajiet attriċi.

Moqrija.

**Onor. Dr Lawrence Mintoff LL.D.
Imħallef**

**Rosemarie Calleja
Deputat Registratur**